

Џејмс Џојс

ПИСМА НОРИ

ГРАДИНА

ПОКРЕТНИ ПРАЗНИК

Џемс Џојс
ПИСМА НОРИ

II издање 1988.

Уредник
САША ХАЦИ ТАНЧИЋ

Рецензент
БОЈАН ЈОВАНОВИЋ

Ликовно-техничка опрема
ДРАГАН МОМЧИЛОВИЋ

Коректор
ГОРДАНА КРСМАНОВИЋ

Издавач
ИРО „ГРАДИНА“
(М. Тита 38, Ниш)

За издавача
СЕВДЕЛИН АНДРЕЈЕВИЋ
Директор

Штампа
ГРО "ГРАФИКА" Пирот

Тираж 1000 примерака

КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ (CIP)

820-6

ЏОЈС, Џемс

Писма Нори/Џемс Џојс; превод Новица Петровић.
— (2. изд.). — Ниш: Градина, 1988. — 87. стр.; 19 цм

Џојсова писма Нори/Бојан Јовановић: стр. 69-78.

820 (091)-6

ПК: а. Џојс, Џемс (1882-1941) — Преписка
SBN 86-7129-046-8

Џемс Џојс

ПИСМА НОРИ

Превод
Новица Петровић

ГРАДИНА * 1988.

15. јун 1904.

Можда сам слеп. Дуго сам посматрао нечију црвенкасто-смеђу косу и закључио сам да није твоја. Отишао сам кући сасвим утучен. Желео бих да ти закажем састанак, али можда теби то не би одговарало. Надам се да ћеш бити тако добра да се састанеш са мном — ако ме ниси заборавила! ¹⁾

Џејмс А. Џојс

(?12. јул 1904) ²⁾

Драге моје Смеђе Ципелице, заборавих — не могу да се нађем са тобом сутра (у среду), али наћи ћемо се у четвртак у исто време. Надам се да си моје писмо ставила у кревет како треба. Твоја рукавица лежала је поред мене читаве ноћи — нераскопчана — иначе се веома добро владала — као Нора. *Милим те*, не облачи онај

¹⁾ Нора Барнакл (21. март 1884 — 10. април 1951) ће постати Џојсова супруга. Била је ћерка Томаса Барнакла, пекара, и Ени Барнакл, обоје из Голвеј Ситија. Напустила је Голвеј неколико месеци пре овога због размирице у породици и дошла у Даблин да ради као собарица у Финовом хотелу, улица Ленстер 1 и 2. Џојс се упознао са њом кратко време пре него што је написао ово писмо и заказао јој је састанак за 14. јун. Она се није појавила у заказано време и готово је извесно да се њихов први заједнички излазак одиграо 16. јуна, што ће касније бити овековечено као датум радње *Улиса*.

²⁾ Датум се нагађа. Јула 1904. уторак је падао 5., 12., 19. и 26.

оклоп за груди јер не волим да грлим поштанско сандуче. Чујеш ли? (Она почиње да смеје). Моје срце — како кажеш — да — управо тако.

Љуби твој врат двадест пет минута

Аујеу ³⁾

(? Друга половина јула 1904.)

Размажена моја надурена Норо, рекао сам ти да ћу ти писати. А сада ти напиши мени и реци ми који ти је враг био синоћ. Сигуран сам да нешто није било у реду. Изгледало ми је да жалиш због нечега што се *није догодило* — то би било (sic) сасвим налик теби. Од тада стално покушавам да утешим своју руку, али не могу. Где ћеш то бити у суботу, недељу и понедељак увече кад те не могу видети; А сада, adieu, најдража. Љубим чудесну јамицу на твојем врату, твој хришћански сабрат у расипништву.

Ц. А. Ц.

Следећи пут остави дурење код куће — као и убудуће.

(?Друга половина јула 1904.)

Драга моја Нора, ухватио сам себе како дубоко уздишем док сам ноћас шетао и помислио сам на једну стару песму коју је пре три стотине година написао енглески краљ Хенри VIII — један бруталан и похотан краљ. Песма је тако љупка и свежа, и делује као да је потекла из тако чедног паћеничког срца, да ти је шаљем у нади да ће ти се можда допасти. Чудно је из каквих каљуга анђели призивају дух лепоте. Речи веома танано и музикално изражавају неодређену и уморну усамљеност коју осећам. Песма је написана за леут.

Цим

³⁾ Потпис је готово немогуће прочитати. Можда се ради о деформисаном анаграму од Џејмс Аугустин. При дну писма написана је реч "зубобоља" Џојсовим рукописом.

Песма (уз музичку пратњу)

Ах, ти уздаси из срца мог
велики ми задају бол!
Јер драгу напустити морам
збогом, радости моја.

Често сам је посматрао
и држао у наручју.
А сада, уз, уздахе бројне,
збогом, радости, здраво болу!

Ах, када бих само још једном
(што толико, Бога ми, желим!)
ништа друго срцу мом
не би тако олакшало јад.

Хенри VIII

3. август 1904.

Драга Нора, хоће ли те пустити да изађеш вечерас у 8 и 30? Надам се да хоће, јер сам у таквом ковитлацу неприлика да желим да све заборавим у твоме наручју. Зато, доћи ако можеш. На основу апостолског овлашћења које ми је доделила његова светлост папа Pie X, овим ти дајем дозволу да дођеш без сукње да би примила папски благослов који ћу ти веома радо дати. Твој, у напаћеном Јеврејину.

Винћенцо Ванутели ⁴⁾
(кардинал ђакон)

Око 13. августа 1904

Драга моја Нора, овде ћеш пронаћи једну моју ("Стивен Дедалус") краћу приповетку која ће те можда интересовати. ⁵⁾ Верујем да ми се читавог дана по глави мотала само једна мисао.

Ц. А. Ц.

⁴⁾ Винћенцо Ванутели (1836-1930) познати кардинал католичке цркве. Мало је недостајало да буде изабран за папу 1903.

⁵⁾ Сестре („Sisters“), Irish Homestead, 13. август 1904.

15. август 1904.

Драга моја Нора, управо је откуцао један сат. Дошао сам кући у пола дванаест. Од тада седим у наслоњачи као будала. Нисам био у стању ништа да радим. Чујем само твој глас. Пошашавим када чујем да ме називаш "драги". Увредио сам данас два човека хладно их напустивши. Желео сам да слушам твој глас, не њихове. ⁶⁾.

Када сам са тобом, остављам по страни своју сумњичаву охолу ћуд. Волео бих да је твоја глава сада на мом рамену. Мислим да ћу на спавање.

Пишем ово пола сата. Хоћеш ли ми написати нешто? Надам се да хоћеш. Како да се потпишем? Нећу ништа потписати пошто не знам како да се потпишем.

29. август 1904.

Драга моја Нора, управо сам завршио поноћни обед за који нисам имао апетита. Усред обеда, приметих да једем прстима. Припала ми је мука, управо као и синоћ. Веома сам узрујан. Извини због овог грозног пера и ужасног папира.

Можда сам ти вечерас нанео бол оним што сам рекао, али зар није добро да знаш моје мишљење о већини ствари? Мој ум одбацује читав садашњи друштвени поредак и хришћанство — дом, признате врлине, друштвене класе и религиозне доктрине. Какво би ми задовољство могла причинити помисао на дом? Мој дом је био једноставно један средњесталешки дом који су упропастиле расипничке навике које сам и ја наследио. Мислим да су моју мајку лагано отерали у гроб очево злостављање, дугогодишње невоље и моја цинична отвореност у опхођењу. Посматрајући њено лице док је лажала у ковчегу — лице сиво и испијено од рака — схватио сам да посматрам лице једне жртве и проклео сам систем који ју је начинио жртвом. Било нас је седамнаест у породици. Браћа и сестре ми ништа не значе. Један једини брат је у стању да ме схвати.

⁶⁾ Зато што твој глас беше крај мене задао сам му бол...

Пре шест година, напустио сам католичку цркву мрзећи је из дна душе. Сматрао сам да је немогуће да останем њен припадник због нагона у мојој природи. Објавио сам јој потајни рат док сам био студент и одбио сам да прихватим места које ми је нудила. Тиме сам од себе начинио просјака, али сам задржао свој понос. Сада водим против ње отворени рат оним што пишем, говорим и чиним. У друштвени поредак могу се укључити једино као пробисвет. Три пута сам започињао студије медицине, једном права, једном музике. Пре недељу дана покушавао сам да удесим да одем одавде као путујући глумац. Нисам у тај план могао уложити енергију јер си ме стално вукла за руку. Моје стварне животне тешкоће су невероватне, али ја их презирем.

Када си вечерас отишла кући, одлутао сам до улице Графтон, где сам дуго стајао наслоњен на уличну светиљку и пушио. Улица је била пуна једног живота у којем сам излио реку своје младости. Док сам стајао ту, размишљао сам о неколико реченица које сам написао пре пар година док сам живео у Паризу — то су реченице које следе — "Пролазе по две и три кроз живот булевар, попут људи који располажу слободним временом на месту које је ради њих осветљено. Чаврљају у посластичарници мрвећи колачиће, или седе ћутке за столовима крај врата кафеа, или силазе из кочија уз ужурбано комешање хаљина меких попут гласа неког прељубника. Пролазе у облаку миомириса. Испод тих миомириса њихова тела имају топао, влажан мирис—" ⁷⁾

Док сам ово понављао за себе, знао сам да ме тај живот још увек чека у случају да одлучим да уђем у њега. Можда не може више да ме опије као некада, али још увек је ту, а сада, када сам мудрији и способнији да се контролишем, у томе нема опасности. Неће постављати питања нити ће ишта од мене очекивати осим неколико тренутака мога живота, остављајући остатак

⁷⁾ Овај одломак чини, са изузетком последње реченице, једну епифанију о париским уличкама. Прерађена је у *Улису*, *Ulysses*, Boddley, Head, London, 1960. стр. 52-3.

слободним, а за узврат ће ми обећати задовољство. О свему овоме сам размишао и одбацио сам то без жаљења. За мене је било бескорисно; није ми могло дати оно што сам желео.

Мислим да ниси схватила поједине делове једног писма које сам ти написао, и запазио сам извесну уздржаност у твом понашању, као да те је мучило сећање на ону ноћ. Ја то, међутим, сматрам неком врстом симбола и сећање на то испуњава ме чудесним усхићењем. Можда нећеш одмах схватити зашто те толико поштујем због тога, јер не знаш много о мојим схватањима. Али, био је то истовремено и симбол који је на крају у мени оставио осећај туге и понижења — туге, јер сам видео у теби једну изузетну, меланхоличну нежност која је изабрала тај симбол као компромис, и понижења, зато што сам схватио да сам у твојим очима мање вредан од једне конвенције нашег данашњег друштва.

Говорио сам ти са подсмехом вечерас, али говорио сам о свету, а не о теби. Противник сам нискости и подлости, али не и твој. Зар не видиш безазленост која постоји испод свих мојих маски? Сви ми носимо маске. Извесни људи који знају да много времена проводимо заједно често ме вређају због тебе. Слушам их мирно, одбијам, гнушајући се, да им одговарам, али и најмања њихова реч усковитла моје срце попут птице у олуји.

Није ми лако што сада морам поћи на починак сећајући се последњег погледа твојих очију — уморног и равнодушног — сећајући се патње у твоме гласу пре неко вече. Имам утисак да ниједно људско биће није никада било тако блиско мојој души као ти, а ипак си у стању да моје речи примаш са грубошћу која ме боли ("Знам шта сада проговара", ракла си). Када сам био млађи, имао сам једног пријатеља ⁸⁾ коме сам се отворено поверавао — на извештан начин више, а на један другачији начин мање него теби. Био је Ирац, то ће рећи, неискрен према мени.

⁸⁾ Џон Френсис Берн (1879-1960), касније новинар у Сједињеним Државама, једно време Џојсов најприснији пријатељ. Послужио је као узор за Кренлија у *Портрету уметника у младости*.

Нисам рекао ни четвртину онога што желим да кажем, али веома је напорно писати овим проклетим пером. Не знам шта ћеш мислити о овом писму. Молим те, пиши ми, хоћеш ли? Веруј ми, драга моја Нора, веома те поштујем али желим више од твојих миловања. Опет си ме оставила да сумњам и патим.

Ц. А. Ц.

(Око 1. септембра 1904.)

Душо, тако сам добро раположен овога јутра да ћу ти писати, свидело се то теби или не. Немам за тебе нових вести, осим да сам мојој сестри синоћ испричао о теби. Било је веома забавно. Кроз пола сата идем да се нађем са Палмиеријем,⁹⁾ који жели да студирам музику, и проћи ћу крај твојих прозора. Питам се хоћеш ли бити тамо. Такође ме занима да ли ћу те моћи видети ако будеш тамо. Вероватно нећу.

Какво дивно јутро! Она лобања, драго ми је да могу рећи, није ноћас дошла да ме мучи. Како мрзим Бога и смрт! Како волим Нору! Наравно, побожна каква си, згражаш се над овим речима.

Јутрос сам рано устао да бих завршио једну причу коју пишем. Када сам исписао једну страницу, одлучио са да уместо тога теби напишем писмо. Осим тога, помислио сам како не волиш понедељак и да би те писмо од мене могло орасположити. Када сам срећан, имам неку шашаву жељу да то кажем сваком кога сретнем, али био бих много срећнији када би ми подарила један од оних цвркутавих пољубаца које волиш да ми дајеш. Подсећају ме на песму канаринаца.

Надам се да од јутрос ниси имала оне грозне болове. Иди код старог Сигерсона да ти нешто препише. Биће

⁹⁾ Бенедето Палмиери (1863-1918?) био је најбољи учитељ певања у Даблину. Родом из Напуља, предавао је на Музичкој академији у Даблину од 1900. до 1914. Понудио је Џојсу да га три године бесплатно поучава, а да за узврат добије удео у његовим зарадама од концерата током десет година. Џојс је одбио.

ти жао да чујеш да моја баба ¹⁰⁾ умире од глупавости. Молим те, не заборави да тренутно имам *тринаест* твојих писама.

Свакако дај онај војнички стезник госпођици Марфи — мислим да би јој могла поклонити и читаву униформу. Зашто облачиш те проклете ствари? Јеси ли икада видела мушкарце како иду унаоколо у Гинисовим колима, обучени у огромне чупаве огртаче од вуне? Покушаваш ли да изгледаш као неки од њих?

Али, ти си тако тврдоглава на нема сврхе да говорим. Морам ти испричати о мом фином брату Станију. ¹¹⁾ Седи за столом 1/2 обучен, чита неку књигу и тихо говори за себе: "Ђаво да носи овог чову" — писца књиге — "Ко ли је, до ђавола, рекао да ова књига нешто вреди. Будала тупава! Питам се да ли су Енглези најглупљи сој на овом свету. Ђаво да носи ту енглеску будалу" итд., итд.

Adieu, моја драга простодушна, раздражљива, дубоког гласа, сањива, нестрпљива Нора. Стотину хиљада пољубаца

Џим

10. септембра 1904.

Моја драга, драга Нора, претпостављам да си од синоћ веома узрујана. Нећу говорити о себи, јер осећам се као да сам поступио веома свирепо. У неку руку, немам права да очекујем да мене сматраш ишта бољим од других — заправо, имајући у виду мој сопствени живот, немам никакво право да то очекујем. Али, изгледа да сам ипак то очекивао, макар због тога што ја нисам ни кога ценио као што тебе ценим. Постоји, такође, нешто помало ђаволско у мени што ме нагони да уживам рушећи представе људи о мени и да им доказујем да сам заправо себичан, охол, лукав и безобзиран према другима.

¹⁰⁾ Вероватно госпођа Каланан, тетка Џојсове мајке, која је послужила као узор за госпођицу Моркан у причи "Мртви" („The Dead“).

¹¹⁾ Станислаус, Џојсов млађи брат.

Жао ми је што ти је мој синоћњи покушај да се понашам онако како сам веровао да треба задао толико бола, али не видим како сам другачије могао поступити. Написао сам ти једно дугачко писмо објашњавајући, колико је било у мојој моћи, како сам се те ноћи осећао, и имао сам утисак да не прихваташ оно што сам говорио и да са мном поступаш као да сам само обичан партнер у пожуди. Можда ће ти сметати бруталност мојих речи, али веруј ми да такав поступак према мени, имајући у виду мој став према теби, представља увреду за мене. Забога, жена си и свакако можеш схватити шта говорим! Знам да си се према мени понела веома племенито и великодушно, али покушај да на моју искреност узвратиш истом таквом искреношћу. Изнад свега, немој ићи унаоколо и борити се с мислима јер ћеш се од тога разболети, а знаш да си нежног здравља. Можда ћеш ми вечерас моћи послати макар пар речи да ми саопштиш да ми можеш опростити за сав бол који сам ти нанео.

Џим

16. септембар 1904.

Најдража Нора, дописивање међу нама постаје готово немогућно. Како не подносим ове хладне написане речи! Мислио сам да ми неће тешко пасти што те данас нећу видети, али примећујем да се сати споро вуку. Изгледа да ми је мозак тренутно веома празан. Док сам те синоћ чекао, био сам још нервознији. Изгледало ми је да за тебе бијем битку са свим религиозним и друштвеним снагама Ирске, и да се могу ослонити само на себе самог. Овде нема живота — нема природности нити искренности. Људи живе заједно у истим кућама читавог живота и на крају су исто тако далеко једни од других као и увек. Јеси ли сигурна да немаш у нечему погрешну представу о мени? Не заборави да ћу на свако питање које ми поставиш одговарати поштено и искрено. Али, разумећу и ако немаш шта да питаш. Чињеница да можеш изабрати да будеш уз мене на тај начин у мом неизвесном животу испуњава ме великим поносом и усхићењем. Надам се да данас не ломиш све пред собом.

Можда ћеш ми испунити празнину следећег јутра шаљући ми писмо. Прошло је, рекла си, тек недељу дана од нашег чувеног разговора о писмима, али зар кроз такве ствари не постајемо толико блиски једно другом? Допусти ми, најдража Нора, да ти кажем колико желим да и ти поделиш било какву срећу која ме може снаћи, и да те уверим колико је велико моје поштовање према твојој љубави коју желим да заслужим и да на њу узвратим.

Цим

19. септембар 1904.

Carissima, тек извесно време пошто смо се растали, постала ми је јасна повезаност између мога питања "Јесу ли твоји богати?" и твоје нелагодности доцније. Моја је намера, међутим, била да сазнам да ли би са мном била лишена удобности на које си навикла код куће. После дужег премишљања, пронашао сам решење за твоје друго питање — оно да ниси била начисто треба ли да станујем у колеџу или изван њега. Ноћас сам веома, веома лоше спавао, будио сам се четири пута. Питао сам ме зашто те не волим, али свакако мораш веровати да си ми веома драга, а ако жеља да некога имаш у потпуности, да му се дивиш и дубоко га поштујеш, и да настојиш на сваки начин да му осигураш срећу представља "љубав", тада је можда моја наклоност према теби нека врста љубави. Рећи ћу ти то да ми твоја душа изгледа најлепшом и најчеднијом на свету, и можда због тога што сам толико свестан овога када те погледам моја љубав или наклоност према теби губи много од своје силине.

Намеравао сам да кажем да ако добијеш и најмањи наговештај да твоји нешто предузимају мораш сместа напустити хотел и послати ми телеграм (на *ову* адресу) да ми јавиш где те могу наћи. Твоји те, наравно, не могу спречити да поћеш ако желиш, али могу ти створити непријатности. Данас треба да се нађем са оцем и вероватно ћу остати код њега док не напустим Ирску, те ако ми пишеш, пиши тамо. Адреса је 7C. Peter's Terrace, Cabra, Dublin, Adieu онда, драга Нора, до сутра увече.

Цим

(26. септембар 1904.) ¹²⁾

Најдража моја Нора, морам ти рећи колико сам утучен од синоћ. Мислио сам, мојим уобичајеним начином гледања на ствари, да имам назеб, али сигуран сам да је то више о телесне бољке. Како су нама мало потребне речи! Као да једно друго познајемо иако готово сатима не проговоримо. Често се питам да ли схваташ у потпуности у шта се упушташ. Када сам са тобом, толико мало мислим о себи да се често питам да ли ти то схваташ. Кад само помислим на тебе, обузме ме неко тупо сањарење. Изгледа да ми у последње време поне-стаје енергије неопходне за вођење разговора, и примећујем како стално ћутим. Чини ми се некако да је штета што једно другом више не говоримо, а ипак, знам колико је узалудно да пребацујем било теби било себи, јер знам да ће наше усне када се следећи пут састанемо занемети. Видиш како почињем да трабуњам у овим писмима. А ипак, зашто бих се стидео речи? Зашто те не бих називао онако како те у свом срцу стално називам? Шта ме то спречава, уколико није то да ниједна реч није довољно нежна да би била твоје име? ¹³⁾

Цим

Пиши ако нађеш времена.

29. септембар 1904.

Најдража моја Нора, писао сам оним људима у Лондону и назначио да си *ти* вољна да прихватиш њихову понуду. ¹⁴⁾ Не прија ми помисао на Лондон, а сигуран сам ни теби, но опет, успут је у односу на Париз,

¹²⁾ Спомињање Џојсовог назеба у овом писму, као и у писму Норе Барнакл од 26. септембра, са приличном извесношћу потврђује овај датум.

¹³⁾ У Џојсовој причи "Мртви", Габријел Конрој присећа се да је писао Грети пре него што су се венчали "Зашто ли ми ове речи делују тако досадно и хладно? Је ли то зато што ни једна реч није довољно нежна да би била твоје име?"

¹⁴⁾ Очигледно понуду за посао, можда од школе Берлиц у Лондону.

а можда је бољи од Амстердама. Осим тога, можда ћу морати да свршим неки посао у Лондону, што се најбоље да урадити лично. Ипак, веома ми је жао што морамо почети у Лондону. Можда ме могу послати право у Париз, надам се да хоће.

После сам разговарао са г. Козгрејвом ¹⁵⁾ и сазнајем да сам га ненамерно увредио. Изгледа да је веровао у оно што ти је рекао. Стога му нисам пренео твој савет у погледу његовог држања. Г Козгрејв је од оне врсте људи које зову "солидним", и он увек посматра ствари из најразборитијег угла.

Понекад ми ова наша авантура делује готово забавно. Забавља ме да помислим како ће ова вест одјекнути у мојој средини. Међутим, када се једном настанимо у Латинском кварту могу да причају колико код хоће.

Не прија ми помисао да ћу данашњи дан провести не видевши те — оно синоћ једва да рачунам. Надам се да си у души срећнија сада, када се бродска сирена заиста оглашава ради нас. Молила си ме да ти напишем дугачко писмо, али одиста мрзим писање — то је тако незадовољавајући начин да се ствари саопште. Истовремено, не заборави да очекујем да ми пишеш ако уопште можеш. Сада примећујем, читајући ово писмо, да нисам у њему рекао ништа. Ипак, да га пошаљем, јер ти може ублажити досаду ове вечери.

Овде сунце хладно сија кроз дрвеће у башти. Онај господин у капели управо је одзвонио за ангелус.*Мој брат се кези на мене са друге стране стола. Е, сад ме замисли ако можеш, Adieu donc, ma chérie.

Цим

¹⁵⁾ Винсент Козгрејв (1878?-192?), узор за Линча у *Портрету и Улису*.

*) Јутарња или вечерња молитва уз звона (прим. прев.).

(?Децембар 1904.) ¹⁶⁾

Драга Нора, за име Бога, немојмо никако бити тужни вечерас. Ако нешто није у реду, молим те реци ми. Већ почињем да дрхтим и ако ме убрзо не погледаш као раније мораћу да се растрчим по кафеу. Ништа што би била у стању да учиниш неће ме вечерас наљутити. Нећу дозволити да ме ишта растужи. Када одемо кући пољубићу те стотину пута. Да ли те је овај човек ¹⁷⁾ изнервирао или ја када сам застао?

Џим

29. јул 1909. (према печату)

Срећно смо допутовали овамо вечерас. ¹⁸⁾

Прво што сам угледао на кеју у Кингстауну била су Гогартијева ¹⁹⁾ дебела леђа, али сам га избегао.

Сви су одушевљени Џорџијем, нарочито тата.

Напиши једној од девојака и дај упутства за њега.

Тебе и Лучију ²⁰⁾ воли

Џим

6. август 1909.

Нора, ни ја ни Џорџ не идемо за Голвеј.

Дићи ћу руке од посла ради кога сам дошао и за који сам мислио да ће ми побољшати ситуацију.

Ја сам био искрен када сам ти говорио о себи. Ти према мени нису.

¹⁶⁾ Џојс мора да је ово писамце дотурио жени испод стола у кафеу "Мирамар" у Пули.

¹⁷⁾ Можда Ајерс, такође професор енглеског у школи Берлиц.

¹⁸⁾ Џојс и његов син Џорџ (Ћорџо, рођен 1905) отпутовали су у Даблин крајем јула 1909. и остали до 9. септембра.

¹⁹⁾ Оливер Сент Џон Гогарти (1878-1957), писац и лекар, члан ирског Сената од 1922. до 1934. Послужио као узор за Малигана у Улису.

²⁰⁾ Друго Џојсово дете, Лучија Ана, рођена 1907.

У време када смо се налазили на углу Мерион Сквара и шетали заједно, и док сам осећао твоју руку како ме додирује у тами и слушао твој глас (О, Нора! Никада више нећу чути ту музику јер не могу више да верујем), у време када сам се налазио с тобом, ти се се *сваке друге вечери* састајала са једним мојим пријатељем испред Музеја, ишла си с њим истим улицама, доле поред канала, поред "куће са спратом", до обале Додера. Стајала си с њим: грлио те је, а ти си се уздизала и љубила га. Шта сте још радили заједно? А следеће вечери састајала си се *са мнош*!

Чуо сам ово пре непун сат из његових уста. ²¹⁾ Очи су ми пуне суза, суза туге и понижења. Срце ми је пуно горчине и безнађа. Не видим ништа сем твог лица како се уздиже да се споји са другим. О, Нора, сажали се над мојом патњом. Плакаћу данима. Моја вера у лице које сам волео је сломљена. О, Нора, Нора, сажали се над мојом убогом љубави. Не могу те назвати ниједним нежним именом, јер сам вечерас сазнао да ми једино биће у које сам веровао није било верно.

О, Нора, хоће ли све бити свршено међу нама?

Пиши ми, Нора, ради моје умрле љубави. Муче ме успомене.

Пиши ми, Нора, волео сам само тебе, и ти си сломила моју веру.

О, Нора, несрећан сам. Плачем над својом несрећном љубављу.

Пиши ми, Нора.

Цим

7. август 1909.

Пола седам је ујутро и хладно је док ово пишем. Једва да сам ока склопио читаве ноћи.

Да ли је Џорџи мој син? Прва ноћ када сам спавао са тобом у Цириху била је 11. октобра, а он се родио 27. јула. То износи девет месеци и 16 дана. Сећам се да је те

²¹⁾ Од Винсента Козгрејева. Како је Џојс убрзо открио, његова је тврдња била лажна.

ноћи било веома мало крви. Да ли те је ико појебао пре него што си дошла к мени? Причала си ми да је неки господин по имену Холохан (наравно, добар католик који редовно испуњава своје ускршње дужности) хтео да те појебе док си била у оном хотелу употребљавајући оно што називају "куртоном". Је ли то и учинио? Или си му дозволила само да те милује и пипа рукама?

Реци ми. Кад си била у оном пољу близу Додера (оних ноћи када ја *нисам* био присутан) са оним другим (мојим "пријатељем"), јеси ли лежала док си се љубила? Јеси ли на њега стављала руку у таме као и на мене, и јеси ли њему као и мени говорила "Шта је, душо"? Једнога дана, ишао сам тамо-амо улицама Даблина и чуо сам само те речи, понављао сам их стално изнова у себи и стајао непомично да бих боље чуо глас моје вољене.

Шта ће сада бити од моје љубави? Како да одагнам лице које ће се сада појављивати између наших усана? Сваке друге ноћи истим улицама?

Био сам будала. Све време сам мислио да се дајеш само мени, а ти си делила своје тело са мношћом и са још неким. Даблином круже гласине да сам узимао туђе остатке. Можда се смеју када ме виде како са "*мојим*" сином парадиром улицом.

О, Нора! Нора! Нора! Обраћам се сада девојци коју сам волео, која је имала црвенкасто-смеђу косу, и која ми је пришла и узела ме тако лако у своје наручје и начинила од мене човека.

Поћи ћу за Трст чим ми Стани пошаље новац, а онда можемо испланирати шта је најбоље учинити.

О, Нора, има ли још икакве наде за моју срећу? Или ће мој живот бити скрхан? Овде причају да сам сушничав. Кад бих био у стању да заборавим моје књиге и моју децу и да ми је девојка коју сам волео била неверна, и да је памтим само онакву какву сам је видео очима моје младалачке љубави, напустио бих овај живот задовољан. Како се старим и јадним осећам!

Џим

19. август 1909.

Драга, страшно сам узрујан што не пишеш. Да ниси болесна?

Причао сам о овој ствари једном мом старом пријатељу, Берну, и он је категорички стао на твоју страну и каже да је све то "проклета лаж".

Каква сам ја ништарија! Али, после овога бићу достојан твоје љубави, најдража.

Послао сам ти данас три огромне кесе какаоа. Јави ми да ли су стигле.

Моја сестра Попи ²²⁾ одлази сутра.

Данас сам потписао уговор за издавање *Даблинаца*.

Пренеси Станију моје извињење што му не пишем.

Слатка моја племенита Нора, молим те да ми опростиш на мом презрења достојном понашању, али њих двојица су ме разбеснели. ²³⁾ Одолећемо њиховим кукавним интригама, љубави. Опрости ми, срце, хоћеш ли?

Речи ми само реч, најдража, порекни једном речју и бићу ван себе од среће!

Јеси ли добро, драга? Не узрујаваш се, зар не? Немој поново читати она грозна писма. Тада сам био ван себе од беса.

Морам отићи чак до поште да бих ово послао, јер је пошта одавде однета: прошло је један по поноћи.

Лаку ноћ, злато моје!

Верујем да ни један мушкарац не може никада бити достојан женине љубави.

Опрости ми, драга. Волим те, и зато ме је толико разјарила и сама помисао на оног ниског безочног бедника.

Нора, душо, скрушено те молим за опроштај.

²²⁾ Маргарет (1884-1964), друго дете у породици Џона Џојса.

²³⁾ Берн је Џојсу изнео претпоставку да су се Козгрејв и Гогарти удружили да му разоре брак.

узми ме поново у своје наручје. Учини ме достојним тебе.

Успећу, а онда ћеш бити уз мене.

Лаку ноћ, најдража, злато моје. Читав живот се сада отвара пред нама. Ово је било горко искуство и наша ће љубав сада бити слађа.

Пружи ми усне, љубави.

”Мој ће ти пољубац дати мир
и смирити срце твоје.

Сневај сада у миру,
о, немирно срце моје.“ ²⁴⁾

Цим

21. август 1909.

Драга моја Нора, *мислим* да ме волиш, зар не? Прија ми помисао да читаш моје стихове (премда ти је требало пет година да их откријеш). Када сам их написао, био сам чудан, усамљен младић који је шетао ноћу сам и маштао како ће га једног дана нека девојка волети. Али, никада нисам био у стању да разговарам са девојкама које сам сретао по разним кућама. Њихово извештачено понашање ме је сместа спутавало. Онда си наишла ти. У извесном смислу, ти ниси била девојка о којој сам сневао и којој сам писао стихове који те сада тако очаравају. Она је можда била (како сам је у својој уобразиљи видео) девојка од које је култура генерација пре ње створила занимљиву, озбиљну лепотицу, жену којој сам писао песме као ”Отмена госпа“ или ”Наслањаш се на љуштuru ноћи“. Али, тада сам увидео да је лепота твоје душе бљештавија од лепоте мојих стихова. Било је у теби нечег узвишенијег од свега што сам унео у њих. И зато је ова књига стихова теби посвећена. Она садржи жељу моје младости, а ти си душо, била испуњење те жеље.

Да ли сам био суров према теби? За једну суровост, барем, нисам ја крив. Нисам уништио ту топлу, животну

²⁴⁾ *Камерна музика, XXXIV.*

љубав твоје племените душе. Погледај сада, најдража, у дубине свога срца и реци ми да живећи са мношћем ниси запазила да ти срце стари и постаје тврђе. Не, сада си кадра да дубље и префињеније осећаш него пре. Реци ми, мала моја Нора, да си лепо живела са мношћем и ја ћу ти отворено рећи све што је живот с тобом значео за мене.

Знаш ли шта је бисер, а шта опал? Моја душа је, док си ми прилазила оних дивних летњих вечери, била лепа, али била је то она бледа лепота без страсти једног бисера. Твоја љубав ме је прожала и сада осећам да је моја душа нешто налик на опал, то јест, пуна чудних, тајанствених нијанси и боја, топле светлости и хитрих сенки и испрекидане музике.

Толико се узбуђујем, драга Нора, оно тога како да прибавим новац да доведем Еву²⁵⁾ са собом, као и да одем до Голвеја и обиђем твоје. Писао сам данас твојој мајци, али заправо не желим да идем. Говориће о теби и о стварима које не знам. Ужасавам се чак и помисли да ми покажу твоју слику из детињства јер ћу помислити "Нисам је тада познавао, а ни она мене. Када је ујутро одлазила на мису, упућивала је понекад дуге погледе неком дечку успут. Другима да, или мени не."

Замолићу те, душо, да имаш стрпљења са мношћем. Апсурдно сам љубоморан на прошлост.

Буди срећна, простодушна моја Норо, док не стигнем. Реци Станију да ми пошаље пуно пара, и то брзо, да бисмо се ускоро могли видети. Сећаш ли се оног дана када сам те равнодушно упитао "Где ћемо се наћи вечерас?", а ти си без размишљања рекла "Где ћемо се наћи, је ли? Па, ваљда у кревету."

Магари! Магари! ²⁶⁾

Џим

²⁵⁾ Ева Мери Џојс била је осмо дете у породици Џона Џојса, рођена 26. октобра 1891., а умрла 25. новембра 1957.

²⁶⁾ Волео бих да је тако! (Итал.)

22. август 1909.

Душо драга, како ми је само дојадио Даблин! То је град неуспеха, злобе и несреће. Жудим да из њега одем.

Стално мислим на тебе. Када увече пођем на починак, за мене је то својеврсна тортура. Нећу овде писати о оном што ми испуњава мисли, о истинској помами жеље. Видим те у стотинама поза, гротескним, срамотним, девичанским, чежњивим. Предај ми се сва, најдража, када се сретнемо. Све што је свето, скривено од других, мени мораш штедро дати. Желим да будем господар твога тела и душе.

Има једно писмо које се не усуђујем први да напишем, а ипак се свакога дана надам да ћеш га можда ти мени написати. Писмо само за моје очи. Можда ћеш ми га и написати, и можда ће оно ублажити патњу моје жудње.

Шта се сада може испречити међу нама? Прошли смо искушења и муке. Изгледа да је било какав вео срама и бојажљивости нестао између нас. Зар нећемо у нашим очима видети сате и сате среће који нас очекују?

Украси своје тело за мене, најдража. Буди дивна и срећна и нежна и изазовна, пуна успомена, пуна жудње када се сретнемо. Сећаш ли се она три придева које сам употребио у *Мртвима* говорећи о твоме телу. То су ови: "музикално, тајанствено и намирисано."

Љубомора још увек тиња у мом срцу. Твоја љубав према мени мора бити жестока и плаховита да бих *потпуно* заборавио.

Не допусти да икада изгубим љубав коју сада осећам према теби, Нора. Како бисмо срећни били када бисмо тако могли наставити заједно кроз живот. Допусти да те волим, Нора. Не убијај моју љубав.

Донећу ти један мали поклон. То је у потпуности моја идеја, и великих сам мука имао док није направљен по мојој жељи. Али, увек ће те подсећати на ово време.

Пиши ми, најдража и мисли на мене.

Шта је недеља или десет дана према времену испуњеном срећом која је пред нама!

Цим

26. август 1909.

Драга моја мала одбегла Нора, пишем ти ово седећи за кухињским столом у кући твоје мајке! Провео сам овде цео дан разговарајући с њом, и увиђам да је она мајка моје драгане и веома ми се допада. Отпевала ми је *Девојку из Огрима*, ²⁷⁾ али не жели да ми отпева завршне стихове у којима заљубљени размењују дарове за успомену. Преноћићу у Голвеју.

Како је живот чудан, вољена моја! Кад помислим да сам овде! Отишао сам до куће у улици Аугустин где си живела са бабом, а ујутру ћу је посетити под изговором да хоћу да је купим да бих видео собу у којој си спавала.

Тражио сам им твоје фотографије из детињства, али немају ниједну.

Ко зна, душо, можда ћемо ти и ја доћи овамо следеће године. Водићеш ме од места до места, а слика твога девојаштва поново ће оплеменили мој живот.

Цим

31. август 1909.

Душо, скоро је два по поноћи. Руке ми дрхте од хладноће, јер сам морао излазити да моје сестре доведем кући са неке забаве; а сада морам отићи пешице до поште. Али, не желим да моја вољена остане без свог писма ујутро.

Украш који сам наручио да се направи специјално за тебе сада је на сигурном месту — у мом џепу. Свима га показујем тако да знају да те волим, драга Нора, и да мислим на тебе, душо, и да желим да ти укажем почаст.

²⁷⁾ Џојс је прво чуо ову баладу или један њен део од Норе Џојс. Толико му се допала да је завршетак "Мртвих" засновао на њој. У песми се говори о томе како жена коју је завео и напустио лорд Грегори долази по киши са дететом у наручју и моли да је пуне у његову кућу.

Пре један час, певао сам твоју песму *Девојка из Огрима*. Сузе ми навиру и глас ми дрхти од узбуђења док певам ту дивну мелодију. Вредело је доћи у Ирску да је чујем од твоје сироте драге мајке — која ми је *веома* прирасла за срце, драга Нора.

Можда ћемо у уметности, најдража Нора, пронаћи утеху за нашу љубав. Желео бих да будеш окружена свим што је добро, лепо и узвишено у уметности. Ти ниси, како кажеш, сирота необразована девојка. Ти си моја невеста, душо, и сва задовољства и ужитке које ти могу пружити у овом животу желим да ти пружим.

Драга Нора, нека наша љубав заувек остане каква је сада. Сада разумеш свог чудног, грешног, својеглавог, љубоморног драгог, зар не, најдража? Нећеш покушавати да спуташ његову луталачку ћуд, зар не, најдража? Он те воли, увек веруј у то. Никада није поседовао ни трачак љубави за неког осим тебе. Ти си та која је отворила дубоку провалију у његовом животу.

Свака груба реч у разговору сада ме вређа, јер осећам да би вређала и тебе. Када сам ти се удварао (а било ти је тек деветнаест, душо, са коликим задовољством помислим на то!), било је исто тако. Ти си за мене, младог момка, представљала оно што ми је у детињству била Блажена девица.

О реци ми, слатка моја вољена, да си сада задовољна са мнош. Једна твоја реч похвале испуњава ме усхићењем, усхићењем нежним попут руже. ²⁸⁾

Наша деца (колико год да их волим) *не смеју* се препречити између нас. Ако су добра и племените нарави, то је због *нас*, душо. Срећемо се и сјединили наша тела и душе слободно и узвишено, и наша деца су плод наших тела.

Лаку ноћ, најдража, мала моја голвејска невесто, моја нежна љубави из Ирске.

Како бих волео да те изненадим сада док спаваш! Има једно место где бих сада желео да те пољубим, једно *необично* место, Нора. *Нису* усне, Нора. Знаш ли где?

Лаку ноћ, вољена!

Џим

²⁸⁾ Упореди *Портрет уметника у младости*. A Portrait of the Artist as a Young Man, Лондон, 1960., стр. 177.

2. (септембар) ²⁹/1909.

Драга Нора, нисам данас добио никакво писмо од тебе и надам се да ми ниси писала и послала у Голвеј. Заборавио сам то да ти кажем.

У јадном сам стању, збуњен и слаб, због тога што сам учинио оно што сам ти рекао. Када сам се јутрос пробудио и сетио се писма које сам ти синић написао, ³⁰) осетио сам одвратност према себи. Међутим, ако прочиташ сва моја писма од почетка, бићеш у стању да створиш неку представу о томе шта осећам према теби.

Ниједан дан одмора није ми причинио задовољство. Твоја мајка приметила је како стално уздишем и рекла је да ће ми од тога препући срце. Претпостављам да ми то сигурно шкоди.

Надам се да онај какао пијеш сваки дан и да *малчице* дебљаш од тога. Претпостављам да знаш зашто се томе надам.

Смртно сам забринут због тебе, себе, повратка и Еве. Надам се да ће ми Стани послати довољно за нас обоје.

Даблин је грозан град, а људи су ми изузетно одвратни. Толико се нервирам да ништа не могу да једем.

Када ће овом проклетству доћи крај? Када ћу поћи? Мозак ми је празан. Нисам у стању ништа да ти напишем вечерас.

Нора, истинска моја љубави, заиста ме мораш презузети у своје руке. Зашто си ми допустила да доспем у овакво стање? Хоћеш ли ме, најдража, прихватити онаквог какав сам, са мојим гресима и лудостима, и спасти ме беде. Ако то не учиниш, осећам да ће ми се живот распасти. Вечерас ми пада на ум једна помисао шашавија него иначе. Осећам да бих желео да ме бичујеш. Желео бих да видим како ти очи пламте од љутње.

Занима ме има ли у мени неког лудила. Или је љубав лудило? Једног тренутка видим те као девицу или

²⁹) Џојс је погрешно ставио датум 2. октобар 1909.

³⁰) То писмо није сачувано.

мадону, а следећег бесрамну, дрску, полунагу и непристојну! Шта уопште мислиш о мени? Јесам ли ти одвратан?

Сећам се оне први ноћи у Пули када си у жару наших загрљаја употребила извесну реч. Била је то реч изазова, позива, и видим твоје лице изнад свог (била си *на мени* те ноћи) док си то мрмљала. Било је лудила и у твојим очима, а што се мене тиче, као да је сам пакао ишчекивао тренутак када нисам био у стању да се уздржим.

Јеси ли онда и ти налик мени, једног тренутка узвишена попут звезда, следећег ниска попут најгорих бедника?

Имам *огромну веру* у моћ искрене, честите душе. Ти то јеси, зар не, Нора?

Желим да кажеш себи: Џим, овај јадник кога волим, се враћа. Он је јадан, слабашан, импулсиван човек који ме моли да га браним и ојачам.

Другима сам давао свој понос и радост. Теби дајем свој грех, лудост, слабост и тугу.

Џим

3. септембар 1909.

Љубави моја, поклон за тебе лежи испред мене на столу док пишем, завршен. Сада ћу ти га описати. То је једна равна четвртаста кутија од смеђе коже са два уска златна руба. Када притиснеш једну опругу она се отвори, а изнутра је обложена меком свилом наранџасте боје. У њој је једна четвртаста картица, а на њој је златним словима написано име *Нора* и испод њега датум 1904-1909. Ипрод карте је сам украс. Ту има пет коцкица (по једна за сваку од пет година колико смо ван Ирске) које су начињене од жућкасте слоноваче старе преко сто година. Оне су пробушене и нанизане на један танак златни ланчић чије су карике попут малих зихернадли, тако да цео низ чини једну малу огрлицу, а копча је позади, покрај средње коцкице. На средини ланчића, на предњем делу и као део самог ланчића (*не виси о*

њему као привезак) налази се једна плочица, такође од жућкасте слоноваче, пробушена као и коцкице и величине отприлике као мала домина. Плочица је исписана са обе стране, а слова су урезана у њу. Сама слова су одабрана из једне старе књиге о штампарским словима, у стилу из четрнаестог века, веома лепа и декоративна. Напред су урезане три речи, две у горњем а једна у доњем реду, а позади су урезане четири речи, две горе а две доле. Натпис (када се прочитају обе стране) представља завршни стих једне од раних песама у мојој збирци стихова, ³¹⁾ песме на коју је компонована музика и стога је стих урезан тако да су напред три речи а позади четири. Напред су речи *Љубав је несрећа*, а позади *када је љубав далеко*. Пет коцкица представљају пет година искушења и неразумевања, а плочица која спаја ланчић говори о необичној тузи коју смо осећали и о нашим патњама док смо били раздвојени.

То је мој поклон, Нора. Размишљао сам дуго о њему, и постарао сам се да сваки његов део буде урађен по мојој жељи.

Спаси ме, *истинска* моја љубави! Спаси ме од зла овог света и од мог срца.

Џим

5. септембар 1909.

Најдража моја, ако ми стигне новац који сам тражио телеграмом, надам се да ћу сутра увече (у уторак) кренути одавде са Евом и Џорџијем.

А сада, имам вести за тебе, драга. Мој добар пријатељ Кетл ³²⁾ се жени у среду и вечерас сам са њим разговарао четири часа. Он је, мислим, најбољи пријатељ кога имам у Ирској, и овде је за мене много учинио. Он и његова супруга долазе у Трст на дан-два за време меденог месеца и сигуран сам, драга, да ћеш ми помоћи да их лепо дочекамо. Доведи кућу у ред и постарај се да се клавир не помера и да су ти хаљине у реду. Нека ти столар допреми онај сто и столице. Он је веома добродушан

³¹⁾ *Камерна музика, IX.*

³²⁾ Томас Мајкл Кетл, члан парламента.

а сигуран сам да ће ти се његова жена допасти. На жалост, немам новца да им купим поклон. Али, послаћу из Лондона један примерак *Камерне музике*.³³⁾ Реци Станију да је однесе мом књиговесцу и да му каже да је уради исто као и онај примерак за Шота,³⁴⁾ и то *одмах*, тако да буде спремна кад они дођу. Покушаћемо да их угостимо најбоље што можемо и сигуран сам да ће моја срдачна девојчица радо причинити задовољство двома особама које су на прагу заједничког живота. Зар не, најдража?

А сада, о нама. Вечерас сам, драга, био у хотелу Грешам и представили су ме отприлике двадесеторици људи, и свима су причали исту причу: да ћу постати велики писац у мојој земљи. Сва та ларма и ласкање око мене једва да су ми нешто значили. Замишљао сам да чујем како ме моја земља дозива или како са надом управља поглед ка мени. Али о, вољена мислио сам и на нешто друго. Мислио сам о оној која ме држи у руци попут каменчића, уз чију љубав и друговање, још увек имам да научим тајне живота. Мислио сам на тебе, најдража, ти ми значиш више него читав свет.

Води ме, светице моја, анђеле мој. Води ме даље. Све што је племенито и узвишено и дубоко и истинито и дирљиво у оном што пишем долази, верујем, од тебе. О, прими ме у своју душу над душама, и тада ћу заиста постати песник моје расе. Осећам то, Нора, док ово пишем. Моје ће се тело ускоро улити у твоје, о, кад би могла и моја душа. О, кад бих се могао угнездити у твојој материци као дете рођено од твога тела и крви, да ме храни твоја крв, да спавам у топлој, тајанственој тами твога тела!

Света моја љубави, драга Нора, може ли бити истина да нам управо предстоји улазак у рај нашег живота?

³³⁾ Захвална алузија на Кетлов повољан приказ књиге у Freeman's Journal, 1. јуна 1907.

³⁴⁾ Вероватно Енрико Шот, музички мецена који је тада живео у Трсту. Шотова је заслуга што је довео у Трст Густава Малера да диригује на концертима 1904, и 1906. Можда се Џојс надао да ће Шот наручити да се компонује музика на неке песме из *Камерне музике*.

О, како жудим да осетим наша испреплетана тела,
да видим како губиш и губиш свест од мог пољупца!

Лаку ноћ, лаку ноћ, лаку ноћ!

Цим

7. септембар 1909.

Мала моја ћутљива Нора, много је дана прошло без писма од тебе, али претпостављам да си мислила да сам до сада већ кренуо. Полазимо сутра увече. Надам се да ћемо до краја седмице или до недеље бити заједно.

А сада, драга моја Нора, желим да наново прочитах све што сам ти написао. Нешто од тога је одвратно, непристојно и бестијално, нешто је чисто, свето и продуховљено: све сам то ја. И мислим да сада увиђаш шта осећам према теби. Нећеш се више никада свађати са мном, зар не, душо? Нећеш никада допустити да моја љубав умре. Уморан сам вечерас, најдража, и желео бих да спавам у твом наручју, не да ти било шта радим већ да спавам, спавам, спавам у твом наручју.

Какав одмор! Нисам ни најмање уживао. Нерви су ми у грозном стању од свакојаким брига. Хоћеш ли ме неговати када ти се вратим?

Надам се да пијеш онај какао сваки дан и да се твоје сићушно тело/или, боље речено, *извесни* његови делови) малчице попуњава. Смејем се овог тренутка док мислим на твоје груди које су мале као у неке девојчице. Смешна си, Нора! Не заборави да ти је сада двадесет четири године, а твом најстаријем детету четири. До ђавола, Нора, мораш покушати да живиш у складу са својом репутацијом и престати да будеш она мала радознала девојчица из Голвеја каква јеси, и постати права, срећна, заљубљена жена.

А ипак, како се моје срце разнежи кад помислим на твоја мала рамена и руке као у девојчице. Каква си ти враголанка! Јеси ли уклонила длацице међу ногама да би изгледала као девојчица? Волео бих да носиш црн доњи веш. Волео бих да учиш како да ме задовољиш, како да изазовеш у мени жељу за тобом. Осећам да ћеш то учинити, најдража, и да ћемо сада бити срећни.

Како ће дуго путовање бити у повратку, али о, како ће величанствен бити наш први пољубац. Немој плакати, душо, када ме угледаш. Хоћу да твоје очи видим лепе и сјајне. Занима ме шта ћеш ми прво рећи?

La nostra bella Trieste! Често сам то изговарао љутито, али сада осећам да је то истина. Жудим да угледам светиљке дуж риве како трепере док воз пролази поред Мирамаре.³⁵⁾ Ипак је то, Нора, град који нам је пружио уточиште. Вратио сам му се уморан и без пара после лудовања у Риму, а и сада се враћам после овог одсуствовања.

Волиш ме, зар не? Привићеш ме сада на своје груди и заштити, можда ме сажалевати због мојих грехова и лудости, и водити ме као дете.

Желео бих у тим драгим грудима бити
(О, како су драге и лепе!)
где сурови ветрови не долазе.
Због силних јада
у тим бих драгим грудима желео бити.
Заувек бих остао у том срцу
(О, тихо куцам и усрдно молим!)
где бих само мир нашао.
Јади би били тим дражи
када бих у њему заувек остао.³⁶⁾

Џим

7. септембар 1909.

Најдража, полазимо сутра увече. У последњи час сам све уредио и Ева долази. Припреми се за нас.

Покушавао сам да се присетим твога лица, али био сам у стању да видим само твоје очи. Хоћу да за мене изгледаш најлепше када стигнем. Имаш ли сада неке лепе хаљине? Је ли твоја коса лепе боје или је пуна пепела? Немаш права да у твојим годинама будеш ружна и

³⁵⁾ Мирамаре је замак од белог мермера који је саградио надвојвода Максимилијан 1854-6. у норманском стилу.

³⁶⁾ *Камерна музика*, VI.

неуредна, и надам се да ћеш ми указати пажњу тиме што ћеш лепо изгледати.

Читав дан сам узбуђен. Љубав је једно проклетство, нарочито ако се удружи са пожудом. Страшно ме изазива кад помислим да у овом тренутку лежиш и чекаш ме на другом крају Европе док сам ја овде. Тренутно *нисам* баш *лепо* расположен.

Да ти причам о твом поклону. Допада ли ти се замисао? Или мислим да је шашава као и ја сам? Да ли су ти твоја мајка или сестра писале о мени? Некако ме се чини да сам им се допао. Баш сам глуп што ти постављам питања на која немаш времена да одговариш!

Не померај клавир и узми пољски кревет за Еву и Џорџија. Побрини се да нас чека фини топао ручак или вечера или доручак када стигнемо. Учинићеш то, зар не? Допусти ми да од првог тренутка кад крочим у кућу осетим да ћу бити срећан у сваком погледу. Немој почети да ми причаш о томе колико смо задужени. Замолићу те, душо, да будеш добра према мени колико можеш, јер сам страховито нервозан од свих брига и *пенсиери*, који ме прогоне заиста веома, веома нервозан. Како ће необично бити када те први пут угледам! Кад помислим како тамо чекаш, чекаш да се вратим!

Надам се да ће ти се допасти моја сестра Ева. Људи кажу да није паметно довести сестру у кућу, али ти си то тражила од мене душо. Сигуран сам да ћеш бити добра према њој, мала моја добродушна Нора. А можда ће кроз две године твоја сестра Дили доћи код нас на пар месеци.

Душо, имам толико тога да ти испричам, и причаћу ти сваке ноћи када не будем нешто друго радио. Кав је то трзнутак, душо! Кратко лудило или рај. Знам да губим разум док то траје. Како си у почетку била *хладна*, Нора, сећаш ли се? Чудно си ти створење. А каткад си одиста *веома* топла.

Нека макар неизглед буде новца кад се вратим. Хоћеш ли ми скувати једну фину кафу у лепој шољици?

Питај ону цмиздраву Глобочникову ³⁷⁾ како се то ради. Спреми неку добру салату, хоћеш ли? Још нешто, не уноси лук у кућу. Помислићеш да ћу се породити. Није то, али не знам шта да чиним, толико сам узрујан и узбуђен.

Моја драга, драга, драга мала Нора, збогом за вечерас. Писао сам ти сваке вечери. Сада нисам *претерано* злочест и доносим ти поклон. О, Господе, како сам узбуђен!

Цим

20. октобар 1909.

Стигао сам данас овамо у Париз и вечерас крећем за Лондон. ³⁸⁾ Реци Станију да наврати до Лацера, ³⁹⁾ Via Veneziani 2/II, коме сам писао и рекао да му мој брат може давати часове док сам ја одсутан. Журим на воз и бојим се да би ми могао побећи. *Не секирај се.*

Цим

(? 25. октобар 1909.)

Сирота моја усамљена Нора, пустио сам да прође толико дана без писма од мене зато што си ме, само неколико минута пре него што сам отпутовао из Трста, назвала имбецилом јер сам касно дошао кући пошто сам био заузет читавог дана. Али, сада те сажаљевам. *Молим те*, Нора, немој ми више никада рећи тако нешто. Знаш да те волим. Иако сам стално заузет од када сам стигао по читав дан смишљајм какве бих ти поклоне могао донети. Покушавам да ти купим један диван комплет од самуровине, капу оковратник и муф. Да ли би то желела?

³⁷⁾ Амалија Глобочник, која је пријатељевала са Џојсовима у Пули и касније у Трсту.

³⁸⁾ Џојс се враћао у Даблин, овога пута сам, да покрене први стални биоскоп у Даблину, Волта. Његови тршћански партнери требало је да пођу за њим чин он постигне прелиминирани споразум.

³⁹⁾ Можда Паоло Лацер (1892-1956), чија је породица дошла у Трст из Граца пар година раније.

Осећам да ми дан пролази улудо овде, међу простим Даблинцима које мрзим и презирем. Једина ми је утеха да са својим сестрама разговарам о теби кад год могу, као што сам раније разговарао са твојом сестром Дили. Веома је сурово што смо раздвојени. Размишљај ли сада о речима на твојој огрлици од слоноваче? Овога пута у свом срцу стално носим три јасне твоје слике. Прва онако како си изгледала у тренутку када сам пропутовао. Видим те у ходнику, изгледаш младачки и као девојчица у твојој сивој хаљини и плавој блузи, и чујем твој необични узвик добродошлице. Друга, видим те како ми прилазиш док сам те ноћи спавао у кревету, распуштене косе и са плавом машинцом на спаваћници. Најзад, видим те на перону станице, неопсредно пошто сам се опростио с тобом, напола окренуте главе у болу, у тако чудно беспомоћном ставу.

Драга чудна девојчице! А ипак, пишеш ми и питаш да ли си ми дојадила! Никада ми нећеш дојадити, најдража, ако будеш само *мало* уљуднија. Не могу ти овог пута тако често писати јер сам ужасно заузет од јутра до мрака. Не секирај се, душо. Ако се секираш, упропастићеш ми све шансе да нешто урадим. Надам се да ћемо после овога проживети много, много, много других срећних година заједно.

Драга моја искрена добра мала Нора, немој ми више писати сумњајући у мене. Ти си моја једина љубав. У потпуности сам у твојој власти. *Знам и осећам* да ако убудуће напишем ишта лепо и узвишено, учинићу то само послушкујући пред вратима твога срца.

Како смо лепо разговарали овога пута, зар не, Нора? Па, опет ћемо, душо. *Coraggio!* Молим те, напиши ми једно лепо писмо, душо, и реци ми да си срећна.

Реци моме лепом синчићу да ћу доћи да га пољубим једне ноћи када буде чврсто спавао и да се не секира за мене и да се надам да му је боље, а мојој комичној кћеркици кажи да ћу јој послати једну лутку, али да „*l'uomo non ha messo la testa ancora*“.⁴⁰⁾

⁴⁰⁾ "Мајстор јој није још наместио главу".

А сада, моја мала зловољна неуљудна сјајна девојчица, обећај ми да нећеш плакати већ да ћеш ми подарити храбрости да овде наставим свој посао. Волео бих да одеш на "Мадам Бетерфлај" и да мислиш на мене када чујеш речи „Un bel di“. ⁴¹⁾

Џим

Сачувај моја писма за себе, душо. Теби су и написана.

27. октобар 1909.

Драга, вечерас је стари љубавни пламен поново почео да се буди у мени. Ја сам љуштура од човека: моја је душа у Трсту. Само мѐ ти познајеш и волиш. Био сам вечерас у позоришту са оцем и сестром — грозан комад, одвратна публика. Осећао сам (као што увек осећам) да сам странац у рођеној земљи. А ипак, да си ти била поред тебе, (sic) мога сам теби на уво говорити о мржњи и презиру које сам осећао како пламте у мом срцу. Можда би ме прекорила, али би ме и разумела. Осећао сам понос при помисли да ће мој син — мој и твој, тај лепи дечкић кога си ми даровала, Нора — у Ирској увек бити странац, човак који говори другим језиком и који је васпитан у другачијем духу.

Презирем Ирску и Ирце. Они блену у мене на улици иако сам рођен међу њима. Можда у мојим очима виде мржњу према њима. Свуда око себе видим само слику попа — прељубника и његових слугу, и притворних лажљивих жена. Није добро за мене да долазим овамо ни ти да будем ту. Можда не бих толико патио када би ти била са мном. Ипак, када ми понекад она ужасна прича из твог детињства ⁴²⁾ пролети мислима, спопада, ме сумња да си чак и ти потајно против мене. Пар дана пре него што сам отпутовао из Трста шетао сам с тобом кроз Via Stadion (тога дана смо купили теглу за conserva ⁴³⁾). Поред нас је прошао неки свештеник и ја сам ти рекао "Зар не осећаш некакву одбојност или одвратност када угледаш неког од њих?" Ти си одговорила, помало кратко и

⁴¹⁾ У другом чину.

⁴²⁾ Нора је испричала Џојсу како је један свештеник покушао да је напаствује када јој је било шеснаест година.

⁴³⁾ Мармелада.

равнодушно, "Не, не осећам." Видиш, свих се тих ситница се-
ћам. Твој ме је одговор заболоо и ућутао сам. Ова и друге
сличне ствари које си ми рекла дуго ми се мотају по мислима.
Јеси ли уз мене. Нора, или си потајно против мене?

Ја сам љубоморан, усамљен, незадовољан, поносан
човек. Зашто ниси стрпљивија и обзирнија према мени?
Оне вечери када смо ишли заједно на *Мадам Бетер-
флај*, понела си се веома грубо према мени. Ја сам на-
просто пожелео да у твом друштву чујем ту дивну тана-
ну музику. Желео сам да осетим како се твоја душа њи-
ше са мојом од чежње и жудње док она пева о свом са-
њаарењу и нади у другом чину, *Un bel di*: "Једног дана,
једног дана, угледаћемо стуб дима како се уздиже на са-
мом крају мора: и тада се појављује брод." Помало сам
разочаран тобом. Потом сам једне друге ноћи дошао
кући у твој кревет из кафеа, и почео сам да ти причам о
свему што сам се надао да ћу учинити и написати у бу-
дућности, и о оним безграничним амбицијама које су, у
суштини, силе водиље у мом животу. Ниси хтела да ме
саслушаш. Знам да је било касно, и наравно да си била
уморна те вечери. Али, човак чији ум пламти од наде и
вере у себе *мора* некеме испричати шта осећа. А ком ја
да испричам ако не теби?

Волим те дубоко и искрено, Нора. Осећам да сам
те сада достојан. Сваки делић моје љубави припада те-
би. Упркос свих тих ствари које подстичу мрачне мисли
притив тебе, увек о теби мислим у најбољем светлу. Ка-
да би ми само допустила, причао бих ти о свему што ми
лежи на срцу, али понекад из твог погледа стичем ути-
сак да бих те само гњавио. Било како било, волим те,
Нора. Не могу живети без тебе. Желео бих да ти дам
све што је моје, све што знам (колико год мало то
било), све што осећам или сам осећао, све што волим
или не волим, све наде или сву горчину што поседујем.
Желео бих да идем кроз живот уз тебе, да ти причам све
више и више док се не стопимо у једно биће, док нам не
куцне смртни час. Чак и сада док ово пишем, сузе ми на-
виру на очи, а јецаји ме гуше. Нора, само један кратак
живот имамо да се волимо. О, душо, буди само мало

обзирнија према мени, имај мало стрпљења са мном чак и када сам неувиђаван и када ме је тешко обуздати, и веруј ми да ћемо бити срећни заједно. Допусти ми да те волим на свој начин. Нека твоје срце увек буде уз мене, да чује сваки откуцај мога живота, сваку тугу, сваку радост.

Сећаш ли се оне недељне вечери када смо се вратили са *Вертера*,⁴⁴⁾ када сам, док је одјек те тужне самртне музике још увек одзвањао у нашим мислима, лежећи на кревету у нашој соби покушао да ти изрецитујем оне стихове из *Љубавне песме Конота* које толико волим, а који почињу:

”Далеко је, далеко
до Конемаре где си ти.“⁴⁵⁾

Сећаш ли се да нисам био у стању да завршим? Неизмерно осећање нежног обожавања твога лика које је провалило из мене кроз мој глас док сам изговарао те стихове било је за мене превише. Моја љубав према теби је заправо нека врста обожавања.

Желим, најдража, да сада будемо срећни. Покушај да поправиш здравље док нисам ту, и молим те да ми се покораваш када захтевам од тебе неке ситнице. Пре свега, једи колико год можеш да би више личина на жену него да драгу, неугледну, безазлену, мршаву девојчицу каква си сада. Ако си онај какао потрошила, нека Стани наручи још — кошта 5 шилинга и 6 пенија. У међувремену, пиј оног другог какаоа и чоколаде. Плати од новца за кројачицу. Данаас сам ти послао две књиге мустри да бираш. У суботу ти шаљем седам или осам јарди донегалског твида да сашијем нову хаљину. Распитивао сам се за један комплет од крзна за тебе, и ако ми посао овде добро крене просто ћу те засути крзнима и хаљинама и огртачима свих врста. Имам у виду нека веома фи-на крзна за тебе.

⁴⁴⁾ Жил Масне, *Вертер* (1892).

⁴⁵⁾ То је заправо ”Љубавна песма Мајо“, текст Алиса Милиган, музика Ц. Милиган Фокс.

Сада ми пиши, мила моја, и реци да чиниш оно што тражим од тебе. Реци ми да си срећна јер увиђаш да те волим и да сам искрен према теби и да мислим на тебе. Искрен сам према теби, Нора, и мислим на тебе по читав дан и увек.

Лаку ноћ, душо. Буди срећна за ово кратко време док смо раздвојени, а кад год помислиш на мене пољуби мој лик у Џорџију.

Addio, mia cara Nora!

Џим

1. новембар 1909.

Драги мој лептирићу, примио сам вечерас твоје писмо и драго ми је да ти се допада слика твог недостојног драгог са свим ратничким бојама на њему. Надам се да су ти рукавице, мој мали поклон, безбедно стигле. Послао сам их као и онај први поклон пре пет година — из "Брода". Најлепши је онај пар од јеленске коже: опшивен је истом таквом жожом само изврнутом, и требало би да буде топао, скоро исто тако топао као извесни делови двога тела, лептирићу. Двадесет јарди (а не једанаест како сам написао) твида послато ти је из До-негала. Волео бих да ти горњи део костима допире скоро до руба сукње и да има оковратник, појас и манжетне од тамноплаве *коже*, и да буде опшивен бронзаним или тамно плавим сатеном. Ако ова ствар успе, и наставим и после петог новембра и добијем још новца, надам се да ћу ти послати један диван комплет од крзна који посебно бирам. Крзно је од сиве веверице. Ту ће бити једна сива капа од веверице љубичаста са стране, један дугачак широки оковратник од сиве веверице и један муф беж боје од истог крза на челичном ланцу, и једно и друго опшивено лила сатеном. Да ли би то желела, душо? Надам се да ћу ти моћи то набавити. Такође спремам за тебе и специјалан божићни поклон. Купио сам специјално исечене свитке пергаментa и преписујем на њих читаву моју књигу стихова неизбрисивим индијским мастилом. Онда ћу их увезати на један занимљив

начин који ми се допада и та ће књига трајати стотина-ма година. Тада ћу спалити све друге рукописе мојих стихова и ти ћеш имати једини који постоји. Веома је тешко преписивати на пергамент, али радим на томе у нади да ће то причинити задовољство жени коју волим.

Два сата је по поноћи. Преписивао сам сам овде у кухињи пошто су сви отишли на спавање, а сада пишем теби. Желео бих да могу подићи поглед у угледати те твоје псеће очи. Покушаћу да заслужим поверење које ми указују.

Не секирај се, лептирићу. Ево пар стихова које је пре четири стотине година написао један песник који је био Шекспиров пријатељ:

Сузе, веруј, сламају срце.

О, немој се толико предати болу

који само уништава твоју лепоту. ⁴⁶⁾

Ти си једна жалосна особа, а и ја сам ђаволски меланхоличан тип, тако да ми се чини да је ова наша љубав прилично туробна. Не плачи због оног досадног младића на фотографији. Он тога није вредан душо.

Лепо је од тебе што се распитујеш о оној проклетињи која ме је снашла. ⁴⁷⁾ У сваком случају, није се погоршало. У почетку ме је плашило твоје ћутање. Бојао сам се да нешто није у реду с тобом. Али, добро си, зар не, најдража? Хвала Богу! Сирота мала Нора, како сам зао према теби!

За Еву није важно, али могла би се постарати да се Стани припази. Надам се да му је сада боље. Addio, Giorgino e Lucetta! Vengo subito! ⁴⁸⁾ I, addio, Nora mia!

Цим

⁴⁶⁾ Из песме Цона Дауленда "Видех своју госпу како плаче".

⁴⁷⁾ Мања инфекција, вероватно од неке проститутке.

⁴⁸⁾ Одмах долазим!

18. новембар 1909.

Не усуђујем се да те вечерас ословим неким знаним именом. Читавог дана, од како сам јутрос прочитао твоје писмо, осећам се као пас мешанац кога су ошинули преко очију. Не спавам већ пуна два дана и лутам улицама попут неког прљавог псета кога је господарица ошинула бичем и отерала са врата.

Пишеш као краљица. Док сам жив, сећаћу се увек тихог смиреног достојанства тога писма, његове туге и презира, и крајњег понижења које ми је ненело.

Изгубио сам твоје поштовање. Исцрпео сам твоју љубав. Напусти ме онда. Одведи своју децу од мене да би их заштитила од проклетства мога присуства. Пустите да поново потонем у каљугу из које сам потекао. Заборави мене и моје празне речи. Врати се своме животу, а мене пусти да сам идем у пропаст. Није за тебе да живиш са опаком звери попут мене нити да допустиш да твоју децу додирују моје руке.

Поступај храбро, као што си увек чинила. Ако решиш да ме са гнушањем напустиш, поднећу то као мушкарац, знајући да то хиљадоструко заслужујем, и даћу ти две трећине својих прихода.

Сада почињем то да увиђам. Уништио сам твоју љубав. Испунио сам те гнушањем и презиром према мени. Препусти ме сада стварима и компањонима који су ми били толико драги. Поступи храбро и остави ме. Дала си ми најбоље ствари на овом свету, али само си ставила драго камење пред свињу.

Ако ме оставиш, живећу са вечном успоменом на тебе, за мене светијом од Бога. Молићу се твоме имену.

Нора, упамти и нешто добро о убогом беднику који те је обешчистио својом љубављу. Помисли да су га твоје усне љубиле и да се твоја коса прелила преко њега и да су га твоје руке привијале уз себе.

Нећу потписати своје име, јер си ме тим именом звала док си ме волела и чинила част, и давала ми своју нежну младу душу да је раним и издам.

19. новембар 1909.

Данас сам примио два веома љубазна писма од ње, тако да можда ипак још увек мари за мене. Синоћ сам јој писао у стању крајњег очајања. Њена најмања реч има огромну моћ нада мнош. Моли ме да покушам да заборавим неку девојчицу из Голвеја која је наишла у мој живот и каже да сам сувише добар према њој. Луцкаста добродушна девојчица! Зар не види каква сам безвредна лажљива луда? Можда је њена љубав према мени чини слепом за то.

Никада нећу заборавити како ме је јуче њено кратко писмо дирнуло до дна душе. Осетио сам да сам њену доброту превише искушавао и да ми је напокон са тихим презиром окренула леђа.

Данас сам отишао до хотела где је становала када сам је први пут срео. Застао сам у прљавом улазу пре него што сам ушао, толико сам био узбуђен. Нисам им рекао своје име, али имам утисак да знају ко сам. Вечерас сам седео за столом у трпезарији у дну сале са два Италијана за време вечере. Ја нисам ништа јео. Служила је једна девојка бледог лика, можда њена наследница.

Место је веома ирско. Толико дуго сам живео у иностранству, и у толико земаља, да места могу осетити глас Ирске у било чему. Неред на столу био је ирски, израз чуђења на лицима такође, као и радознале очи жене и њене келнерице. Чудна ми је ова земља, премда сам у њој рођен и носим једно од њених старих имена.

Био сам у просторији кроз коју је тако често пролазила, са чудним љубавним сном у њеном младом срцу. Господе, очи су ми пуне суза! Зашто плачем? Плачем зато што је тужно помислити како се креће том просторијом, мало једе, једноставно је обучена, једноставних манира и опреза, и увек са собом потајно носи у срцу мали пламен који пламти у душама и телима људи.

Плачем и јер је сажалевам зато што је изабрала тако јадну и безвредну љубав каква је моја, и јер сажалевам себе што нисам био достојан да ме воли.

Чудна земља, чудна кућа, чудне очи и сенка чудног, чудна девојка стоји крај огњишта и ћути или зури кроз прозор у измаглицу Колец парка. Каква тајанствена лепота прожима свако место где је становала!

Док сам вечерас писао ове реченице, два пута су ми јецају у трену потресли грло и отели се са усана.

Волео сам у њој лик лепоте овога света, тајну и лепоту самог живота, лепоту и усуд расе чије сам дете, лик духовне чистоте и самилости у који сам веровао као дечак.

Њена душа! Њено име! Њене очи! Изгледају ми као необични, дивни плави цветови што расту у некој дивљој, кишом натопљеној живици.⁴⁹⁾ Осетио сам њену душу како дрхти крај моје и тихо сам њено име изговорио ноћи, и плакао сам видевши да лепота овога света пролази као сан иза њених очију.

22. новембар 1909.

Најдража, твој телеграм лежао ми је на срцу оне ноћи. Када сам ти писао она последња писма, био сам потпуно утучен. Мислио сам да сам изгубио твоју љубав и поштовање — што сам у потпуности и заслужио. Твоје писмо од јутрос веома је љубазно, али очекујем писмо које си вероватно написала пошто си послала телеграм.

Још увек се једва усуђујем да на било који начин будем присан с тобом, душо, док ми ти поново не дозволиш. Осећам да не би требало, иако је твоје писмо написано у твојем старом, познатом ђаволастом стилу. Мислим, када кажеш шта ћеш ми учинити уколико ти се не повинујем у извесној ствари.⁵⁰⁾

Усудићу се да кажем само једну ствар. Кажеш да желиш да ти моја сестра донесе неко доње рубље. Немој тако, молим те, душо. Не волим да било ко, чак

⁴⁹⁾ У првом чину *Изгнанника* (Exiles) Роберт Хенд назива Берту "дивљим цветом што цвета у живици".

⁵⁰⁾ Упореди писмо Марте Клифорд у *Улису*, стр. 95.

и нека жена или девојчица, види ствари које теби припадају. Желео бих да поведеш мало више рачуна када остављаш извесне делове своје одеће унаоколо, мислим, када стигну са прања. О, желео бих да све те ствари држиш на неком *тајном, тајном, тајном* месту. Желео бих да имаш велико складиште свих врста доњег рубља, свих могућих дискретних боја, наслаганог у великом намирисаном орману.

Како је тешко бити одвојен од тебе! Јеси ли свога јадног драгог поново примила у своје срце? Жудећу за твојим писмом, а ипак ти захваљујем за твој љубазни телеграм.

Не тражи од мене, најдража, да ти сада пишем дуго писмо. Ово што сам напред написао мало ме је растужило. Досадило ми је да ти шаљем речи. Наше спојене усне, наше испреплетане руке, наше очи у вртлогу тужног ужитка поседовања, то би ми више пријало.

Извини, најдража. Имао сам намеру да будем уздржанији. Ипак, морам жудети и жудети и жудети за тобом.

Цим

27. новембар 1909.

Најдража Нора, вечерас ускоро крећем у Белфаст ⁵¹⁾ и морам пропустити твоје писмо вечерас. Сутра се враћам и опет ћу писати. Сањај ме. Твој драги.

Цим

2. децембар 1909.

Душо, можда ово писмо треба да започнем молећи те за извињење због необичног писма које сам ти синоћ написао. ⁵²⁾ Твоје писмо било је преда мном док сам га писао и очи су ми биле приковане, а чак и сада су, за

⁵¹⁾ Ортаци су такође помишљали да отворе нове биоскопе у Белфасту и Корку.

⁵²⁾ Џојсово писмо од 1. децембра није сачувано.

извесну реч о њему. Има нешто непристојно и похотно у самом облику слова. И звук те речи је попут самог тог чина: кратак, бруталан, неодољив и ђаволски.

Душо, немој се увредити због онога што сам написао. Захваљујеш ми за дивно име које сам ти дао. Да, душо, лепо је то име: "Мој дивни дивљи цвете из живице! Мој тамно-плави, кишом натопљени цвете!". Видиш, још увек сам помало песник. Исто тако, поклањам ти једну дивну књигу: то је поклон песника жени коју воли. Али, поред и унутар те духовне љубави према теби коју осећам, постоји и једна дивља, животињска жудња за сваким сантиметром твога тела, за сваким његовим скривеним и срамотним делом, за сваким мирисом и покретом. Љубав према теби допушта ми да се молим духу вечне лепоте и блакости који се огледа у твојим очима, или да те бацим под себе и јебем, отпозади, као прасац када најаши крмачу уживајући у смраду и зноју који извире из твог дупета, уживајући у откривеној срамотности твоје задигнуте хаљине и белих гаћица као у девојчице, у нереду твојих зајапурених образа и рашчупане косе. Дозвољава да ми навру сузе сажаљења и љубави због неке безначајне речи, да задрхтим од љубави према теби на звук неког акорда или музичке каденце, или да лежим уз тебе окренут на супротну страну и осећам како ми твоји прсти милују и голицају муда или се увлаче у дупе, а твоје вреле усне сисају киту док је моја глава између твојих дебelih бутина, моје руке стежу округле јастучиће твога дупета, а мој језик халапљиво лиже твоју раскошну црвену пичку. Научио сам те да се готово обезнаниш док слушаш како мој глас пева или мрмља твојој души о страсти, тузи и тајни живота, а истовремено сам те научио да ми упућујеш срамотне знаке уснама и језиком, да ме изазиваш непристојним додирима и звуцима, чак и да у мом присуству обављаш најсрамнију и најпрљавију телесну радњу. Сећаш ли се онога дана када си задигла хаљину и допустила ми да легнем испод тебе и гледам навише док то радиш? Тада те је било срамота чак и да ме погледаш.

Моја си, душо, моја! Волим те. Све што сам напред написао је само тренутак или два бруталног лудила. Чим ти последња кап сперме уђе у пичку, с тим је готово и моја искрена љубав према теби, љубав из мојих стихова, љубав која извире из мојих очију према твојим необичним заводљивим очима излива се преко моје душе као дашак миомириса. Курац ми је још увек врео и крут, и подрхтава од оног задњег бруталног убода који ти је задао, када се зачује тиха химна нежног и самилосног обожавања упућеног теби, која се уздиже из тамних одаја мога срца.

Нора, одана моја драгана, лопове дивних очију, буди моја курва, моја љубавница колико год желиш (јебачице моја мала! курвице моја!), ти си увек мој дивни дивљи цвет из живице, мој тамноплави кишом натопљени цвет.

Џим

3. децембар 1909.

Драга моја мала калуђерице, има нека звезда одвећ близу земље, јер сам још увек у грозници животињске пожуде. Данас сам често застајо на улици са узвиком на уснама кад год сам помислио на писма која сам ти написао синоћ и прексиноћ. Мора да грозно изгледају при хладној светлости дана. Можда ти се од њихове простоте смучило. Знам да си у души много финија од твог необичног драгог, и премда си ти сама, ватрена девојчица, прва написала како чезнем да те појебем, ипак претпостављам да је поамна прљавштина и непристојност мога одговора прешла све границе пристојности. Када сам јутрос примио твоје препоручено писмо и видео како си пажљива према твом безвредном Џиму, постидео сам се онога што сам написао. Ипак, сада се ноћ, тајновита грешна ноћ, поново спустила на свет, и поново сам сâм и пишем ти, а твоје писмо је опет пресавијено испред мене на столу. Не тражи од мене да идем у кревет, душо. Пусти да ти пишем, душо.

Као што знаш, најдража, у говору никада не употребљавам непристојне изразе. Никада ниси чула, зар

не, да сам пред другима прозборио неку недоличну реч. Када овде у мом присуству људи причају прљаве или похотљиве приче, ја се једва насмејем. Међутим, ти као да ме претвараш у звер. Ти си сама, неваљала бесрамнице, прва почела. Нисам ја тебе први додирнуо у Рингсенду, пре много времена. Ти си мени завукла руку у панталоне, благо померила кошуљу и дотакла ми курац својим дугим голицавим прстима, и постепено си га целог, набреклог и укрућеног узела у руку и дркала га логано док нисам свршио међу твојим прстима, а све време били си нагнута нада мном и гледала си ме тим твојим мирним светачким очима. Исто тако, твоје су усне прве изговориле неку непристојну реч. *Добро се сећам* те ноћи у кревету у Пули. Досадило ти је да лежиш испод мушкарца и једне ноћи си нагло стргла спаваћницу са себе и зајახала ме нага. Набила си курац у пичку и почела да јашеш горе-доле. Можда ти мој рог није био довољно велики, јер сећам се да си се сагла до мог лица и нежно промрмљала: ”Јеби, љубави! Јеби!“

Нора, душо, читав даң умирем од жеље да ти поставим пар питања. Допусти ми, душо, јер ја сам теби рекао *све* што сам икада учинио и могу од тебе тражити исто за узврат. Занима ме да ли ћеш на њих одговорити. Када ти је она особа ⁵³⁾ чије срце жудим да зауставим шкљоцањем револвера завукла руку или руке под сукњу, да ли те је дирао само споља или је завукао прст и прсте у тебе? Ако јесте, да ли су стигли дотле да ти додирну ону ресицу на крају пичке? Да ли те је дирао отпозади? Да ли те је дуго миловао и јеси ли свршила? Да ли је тражио од тебе да га додирујеш и јеси ли то учинила. Ако га ниси дирала, да ли је свршио уз тебе и да ли си то осетила?

Још једно питање, Нора. Знам да сам први мушкарац који те је туцао, али да ли те је ико мастурбирао?

⁵³⁾ Винсент Козгрејв.

Да ли је онај момак ⁵⁴⁾ који ти се допадао икада то учи-
нио? Реци ми, Нора, истина за истину, искреност за ис-
креност. Када си била с њим ноћу у тами, зар му твоји
прсти *никада, никада* нису откопчали панталоне и уву-
кли се попут мишева? Јеси ли му икада дркала, душо,
или иком другом, реци ми искрено? Зар *никада, никада,*
никада ниси опипала курац неког мушкарца или дечка
док ниси мени откопчала панталоне? Ако ниси увређе-
на, не плаши се да ми кажеш истину. Душо драга, вече-
рас тако помамно жудим за твојим телом да бих наср-
нуо на тебе од жеље, па таман да из твојих рођених уста
чујем да те је пола риђокосих клипана из Голвеја поје-
бало за мене.

Свемогући Боже, каквим ово језиком пишем мојој
поносној плавоокој краљици! Хоће ли одбити да одго-
вори на моја простачка увредљива питања? Знам да
много стављам на коцку пишући овако, али ако ме заи-
ста воли осетиће да сам луд од пожуде и да ми мора све
рећи.

Одговори ми, срце. Чак и ако сазнам да си и ти
згрешила, те ће нас можда још више зближити. У сва-
ком случају, волим те. Написао сам и рекао ти ствари
које ми понос *никада више* неће дозволити да кажем не-
кој жени.

Драга моја Нора, дахћем од жеље да добијем од те-
бе одговоре на ова моја прљава писма. Пишем ти отво-
рено јер сада осећам да могу одржати реч.

Не љути се драга, драга Нора, мој дивљи цветићу
из живице. Волим твоје тело, жудим за њим, сањам га.

Проговорите ми, драге усне које сам љубио у суза-
ма. Ако те ова прљавштина коју сам написао вређа,
врати ме поново разуму уз помоћ бича као што си и пре
учинила. Господе, помози ми!

Волим те Нора, и изгледа да је и ово део моје љуба-
ви. Опрости ми!

Цим

⁵⁴⁾ Мајкл Бодкин, младић кога је Нора познавала у Голвеју.
Причала је Џојсу о њему и то му је дало неке детаље за лик Мајкла
Фјурија у "Мртвима". Бодкин је такође умро млад.

6. децембар 1909.

Noretta mia! Примео сам вечерас твоје жалосно писмо у коме ми јављаш да идеш унаоколо без доњег рубља. Нисам 25. добио 200 круна већ само 50, а поново 50 првог. Доста о новцу. Шаљем ти једну мању новчаницу и надам се да ћеш тиме моћи макар да купиш једне лепе наборане гаћице, а послаћу ти још када ме поново исплате. Волео бих да носиш гаће са три или четири набора на коленима и уз бутине, и са великим руменим врпцама, хоћу да кажем, не гаће за девојчице са порубом од танке чипке, припијене уз ноге и тако танке да се провиде, већ женске (или ако више волиш) дамске гаће са комотним туром и широким ногавицама, све у наборима, чипци и врпцама, и тако намирисане да кад год их покажеш, било задижући ужурбано хаљину да би нешто урадила било намештајући се мазно да те потуцам, могу да видим само гомилу беле тканине и врпци и да, када се сагнем да их растворим и пољубим те ватрено и пожудно у неваљало голо дупе, могу да удишем миомирис твојих гаћа као и топли мирис твоје пичке и тешки задах из твоје задњице.

Јесам ли те шокирао прљавштвинама које сам ти писао? Можда мислиш да је моја љубав нешто прљаво. Јесте, душо, у извесним тренуцима. Сањам те понекад у срамотним позама. Замишљам ствари које су *толико* срамотне да их нећу написати док не видим како ти пишеш. И од најмањих ситница ми се страшно надигне кита — курвински покрет твојих усана, браон мрљица на туру твојих белих гаћа, ненадана непристојна реч која излети из твојих уста, неочекивани непристојни звук твоје задњице и снажан задах који се тада лагано шири из ње. У таквим тренуцима осећам луду жељу да то учиним на неки срамотан начин, да осетим твоје вреле похотне усне како га сисају, да га набијем међу твоје сисице са ружичастим вршцима, да свршим на твом лицу и раштрцам га по твојим зајапуреним образима и очима, да ти га набијем међу гузове и гуслам.

Basta per stasera! ⁵⁵⁾

Надам се да си примила мој телеграм и схватила га.

Збогом, моја драга, коју покушавам да понизим и изопачим. *Како, за име света*, можеш волети некога, као што сам ја?

О, толико жељно ишчекујем твој одговор, душо!

Цим

8. децембар 1909.

Слатка моја мала курвинска Нора, урадио сам како си ми рекла, бесрамнице једна мала, и два пута сам га издркао док сам читао твоје писмо. Одушевљен сам што видим да волиш да се јебеш отпозади. Да, сада се сећам оне ноћи када сам те онолико дуго јебао отпозади. Било је то наше најбестидније јебање, душо. Курац ми ја сатима био у теби, улазио је излазио из твоје задњице окренуте навише. Осећао сам под стомаком твоје дебеле знојне гузове и гледао твоје зајапурено лице и махните очи. Кад год сам ти га утерао, твој бестидни језик би се исплазио међу уснама, а ако бих ти га набио јаче и дубље него обично, из твоје задњице би покуљали дуги смрдљиви прдежи. Те ноћи ти је дупе било пуно прдежа, душо, и ја сам их из тебе извлачио, големе прдеже, дуге и олујне, кратке веселе праске и мноштво ситних обесних прдежа, уз један дуги млаз ветра из твога чмара на крају. Дивно је јебати попрдљиву жену када јој сваки пут кад га набијеш истераш по један прдеж. Мислим да бих Норин прдеж свуда препознао. Чини ми се да бих га могао разабрати и у соби пуној попрдљивих жена. Твој је прдеж скоро као у неке девојчице и нимало налик влажним ветровитим прдежима које, како је замишља, испуштају дебеле жене. Он је ненадан и сув, бестидан попут прдежа који би каква дрска девојчица пустила ноћу у школској спаваоници ради забаве. Надам се да ће ми Нора бестидно дуго прдети у лице да бих могао упознати и њихов мирис.

⁵⁵⁾ Доста за вечерас!

Кажеш да ћеш ми га сисати кад се вратим и да желиш да ти лижем пичку, дроцо мала покварена. Надам се да ћеш ме једном изненадити док спавам обучен, прикрати ми се са курвинским сјајем у сањивим очима, нежно ми откопчати дугмад на шлицу једно за другим и извући ћоку твога драгог, лизати га и дудлати влажним уснама све док се не надигне и укрути и сврши у твојим устима. Некад ћу и ја тебе изненадити у сну, задићи ћу ти сукњу и нежно отворити топле гаће, онда ћу нежно лећи уз тебе и почети лењо да лижем око твога жбуна. Ти ћеш почети немирно да се мешкољиш, а ја ћу тада лизати пичку моје драге. Ти ћеш почети да јечиш и грокћеш и издишеш и прдиш у сну од пожуде. Ја ћу онда лизати све брже и брже, попут изгладнелог пса, све док ти се пичка не прекрије слинама и тело не почне помамно извијати.

Лаку ноћ, мала моја попрдљива Нора, бестидна мала птицо јебалицо! Има *једна дивна реч*, драга, коју си подвукла да бих га боље издркао. Пиши ми још о томе и о себи, слатко *бестидније, бестидније*.

Цим

9. децембар 1909.

Слатка моја неваљала мала птицо јебалицо, ево још једне новчанице да купиш лепе гаће, чарапе или подвезице. Купи курвинске гаће, вољена, и свакако кани мало неког миомириса на ногавице, и умрљај их само мало позади.

Изгледа да те брине како сам примио твоје писмо за које кажеш да је горе од мога. Како то, горе од мога, вољена? Јесте, горе је на једном или два места. Мислим на део где кажеш шта ћеш ми радити језиком (не да ћеш ми га дудлати) и на ону дивну реч коју си тако великим словима написала и подвукла, битанго мала. Узбудљиво је чути ту реч (и још једну или две које ниси написала) са девојачких усана. Али, волео бих да си говорила о себи, а не о мени. Напиши ми једно дуго, дуго писмо о себи, пуно тога и других ствари, душо. Сада знаш како

можеш да ми га надигнеш. Реци ми и најмање ствари о себи, само нека су непристојне, скривене и срамотне. Ништа друго не пиши. Нека свака реченица буде пуна срамотних, безобразних речи и звукова. Дивно их је чути, па чак и видети на хартији, али оне најбестидније су најлепше.

Она два дела твога тела који чине најпрљавије ствари су за мене најлепша. Више волим твоје дупе од твојих сиса, душо, зато што обавља тако прљаву радњу. Не волим толико твоју пичку зато што је јебем, већ зато што обавља ону другу прљаву радњу. Могао бих цео дан лежати и дркати га гледајући ону *божанствену* реч коју си написала, и због онога што си рекла да ћеш ми радити језиком. Волео бих да чујем како твоје усне брзо изговарају те божанствене, узбудљиве срамне речи, да видим твоја уста како чине срамне знакове и звуке, да осетим како се твоје тело извија пода мном, да чујем и удишем срамне девојачке прдеже који пућкајући излазе из твога лепог малог голог девојчаког дупета, и да вечито *јебем, јебем, јебем* малу моју неваљалу птицу јебалицу у врелу пичку.

Сада сам срећан, јер ми моја курвица каже да жели да је туцам у дупе и у уста, и да жели да ме раскопча и извади ми ћоку и сиса га као брадавицу. Хоће да ради и *више и срамотније* од тога, мала моја нага јебачица, неваљала увијајућа дркачица, слатка мала бестидна попрдљивица.

Лаку ноћ, пичкице моја, одох да легнем и да га дркам док не свршим. Пиши још више и срамније, душо. Голицај минцицу док пишеш, да би говорила још горе. Непристојне речи напиши великим словима и подвуци, и пољуби их и прислони на тренутак уз твоју слатку врелу пичку, душо, и још задигни за тренутак хаљину и прислони их уз своје драго попрдљиво дупенце. Учини и *више* ако желиш, а онда писмо пошаљи мени, драга моја смеђогуза птицо јебалицо.

Цим

10. децембар 1909.

Најдража, страшно сам разочаран твојим писмом вечерас. Читав дан сам планирао да срочим ову малу поруку коју прилажем и питао сам се шта ћеш ми написати.

У телеграму сам напоменуо да *водиш рачуна*. Мислио сам да кажем да водиш рачуна да моја писма скриваш, да не допустиш никоме да види твоје узбуђење и да пазиш да не (сада ме је скоро срам да то напишем). Плашио сам се, Нора, да би се могла толико успалити да се још подаш некоме.

Али, нешто лепо уз ову поруку, најдража. Биће ми ужасно жао ако се писма као ова наша задња не наставе. Искрплен сам од посла овде. Синоћ нисам отишао у кревет скоро до пет због писама, огласа и телеграма.

Твоје је писмо тако хладно да немам срца да ти пишем као пре. Зурио сам дуго у друга твоја писма и љубио извесне речи у њима, једну од њих више пута узастопно.

Можда ћеш ми сутра опет писати. Лаку ноћ, најдража.

Џим

11. децембар 1909.

Најдража Нора, ни вечерас нема писма од тебе. Ниси одговорила.

Она четири Италијана напустила су Финов хотел и сада станују изнад биоскопа. Платио сам око 20 фунти твојој бившој газдарици узвраћајући зло добрим. Пре него што сам отишао из хотела, рекао сам келнерици ко сам и замолио сам је да ме пусти да видим собу у којој си спавала. Одвела ме је горе до ње. Можеш замислити како сам узбуђено изгледао и понашао се. Видео сам собу моје вољене, њен кревет, четири мала зида међу којима је сневала о мојим очима и гласу, завесице које је ујутро размицала да би гледала сиво даблинско небо, сиротињске скромне луцкасте ствари на зидовима

преко којих је прелазила погледом док је увече скидала одећу са свог лепог младог тела.

Ах, најдража, ни пожуда, ни помамно, брутално лудило у ком сам ти писао ових последњих дана и ноћи, нити дивља животињска жеља за твојим телом, најдража, није оно што ме је тада привукло теби и још ме ту држи. Не, најдража, није уопште то, већ изузетно нежна, самилосна љубав пуна обожавања према твојој младости, девојаштву и слабости. О, слатког ли бола који си унела у моје срце! О каквој ми само тајни говори твој глас!

Вечерас ти нећу писати као раније. Сви су мушкарци животиње, најдража, али у мени барем понекад има и нешто узвишеније. Да, и ја сам на тренутке осећао у души пламен те чисте и свете ватре који вечито пламти на олтару срца моје вољене. Био сам у стању да клекнем крај тог кревета и препустим се поплави суза. Сузе су ми навирале на очи док сам стајао и посматрао га. Био сам у стању да клекнем ту и молим се као што су три краља са истока клекнула и молила се пред јаслама у којима је Исус лежао. Путовали су преко пустиња и мора, донели дарове и мудрост, и довели краљевске свите да би клекли пред малим новорођенчетом, а ја сам донео своје грешке, лудости, грехе, недоумицу и жудњу да их положим на мали кревет у коме је једна млада девојка сневала о мени.

Најдража, жао ми је што вечерас немам ни бедну новчаницу од пет лира да ти пошањем, али послаћу ти у понедељак. Полазим сутра ујутро за Корк, али радије бих ишао на запад, ка оним необичним местима чија ме имена на твојим уснама узбуђују: Утераду, Клер-Голвеју, Колреину, Оранмору, ка оним дивљим пољима Конота где по Божјој вољи расте "мој дивни дивљи цвет из живице, мој тамно-плави кишом натопљени цвет".

Цим

(?13. децембар 1909.)

(Одломак писма)

одлазио другима? Ти ми можеш пружити све, и више од њих. Верујеш ли напокон у моју љубав, најдража? Ах, веруј, Нора! Зашто свако ко ме је икада видео може то прочитати из мојих очију када говорим о теби? Како каже твоја мајка, „бљесну попут свећа“.

Време ће сада пролетети, драга, док ме твоје драге нежне руке не обујме. *Никада* те више нећу напуштати. Не желим само твоје тело (као што знаш), већ и твоје друштво. Претпостављам, душо, да у поређењу са твојом сјајном, племенитом љубављу према мени моја љубав према теби делује веома јадно и отрцано. Али, то је најбоље што ти могу пружити, срце моје драго. Прими је, љубави, спаси ме и пружи ми уточиште. Као што ти рекох, ја сам твоје дете и мораш са мном бити строга, мајчице. Кажњавај ме колико год ти је воља. Био бих ускићен да осетим како ми тело бриди под твојом руком. Знаш ли на шта мислим, драга Нора? Волео бих када би ме изударала или чак ишибала. Не у игри, душо, одистински и по голом телу. Волео бих да си снажна *снажна*, душо, и да имаш пуне, велике, поносите груди и велике дебеле бутине. Уживао бих да ме ишибаш, Нора, љубави! Волео бих да учиним нешто што би те наљутило, макар нешто безначајно, можда неку од мојих прљавих радњи којима се смејеш; и да тада чујем како ме зовеш у своју собу, и да те затекнем како седиш у фотељи, широко размакнутих дебелих бутина, лица јарко црвеног од љутине и са прутом у руци. Волео бих да ми укажеш на то шта сам учинио и да ме љутитим покретом привучеш себи и бациш ме преко крила, лица окренутог наниже. Потом да осетим твоје руке како ми нагло свлаче панталоне и доњи веш, заврћу кошуљу, да се копрцам у твом крилу и у твојим снажним рукама, да осетим како се сагињеш (попут љутите дадиље која бије дете по туру) све док ме твоје пуне, велике сисе скоро не дотакну, и да осетим како ме свирепо шибаш, шибаш, шибаш по голом уздрхталом телу!! Опрости ми, душо,

ако је ово будаласто. Започео сам ово писмо тако мирно, а ипак *морам* да га завршим у себи својственом ша-шавом стилу.

Врећа ли те моје грозно, бестидно писање душо? Претпостављам да си од извесних поганих ствари које сам написао поцрвенела. Смета ли ти што сам рекао да волим да видим смеђу мрљу која се појављује на туру твојих гаћа које су беле као у неке девојчице? ⁵⁶⁾ Претпостављам да ме сматраш поганим бедником. Како ћеш одговорити на та писма? Надам се и надам да ћеш *и ти мени* писати писма која ће бити чак шашавија и прљавија од мојих.

Можеш, ако само желиш, Нора, јер морам ти тако-ђе рећи да

(Прекида се)

15. децембар 1909.

Најдража, никаквог писма! Само једно, кратко и грубо, од Станија. За име Бога, поштедите ме тих старих невоља или ћу завршити у лудници. Настој, душо, да се ствари глатко одвијају док се твој драги не врати. Не могу више да пишем. Зашто се он свађа са мном? Чиним све што могу ради свих вас. Молим те, душо, дај му доста да једе и нека ужива. Немој га гњавити због дугова, а за име Бога, немој ни мене. Послао сам вам слике. Нека их он намести у кухињи, ону велику наспрам огњишта. Лепо их наместите.

Никаквог писма! Сада сам сигуран да се моја девојчица увредила због мојих поганих речи. Јеси ли увређена, душо, због онога што сам рекао о твојим гаћама? Све су то глупости, драга. Знам да су беспрекорно чисте као и твоје срце. Знам да бих их могао олизати, наборе, ногавице и тур. Само, ја на свој погани начин волим да замишљам како је извесни њихов део упрљан. Глупост је и оно, душо, о томе да те туцам у дупе. Допада ми се само погани звук те речи, помисао да једна срамежљива дивна мала девојка попут Норе задиже хаљину отпозади и открива своје дражесне беле гаће да би узбудила тог бестедника кога толико воли, и да му онда допушта

⁵⁶⁾ Упореди са *Улисом*, стр. 929-30.

да своју погану набрѣклу црвену мотку угура кроз про-
рез гаћица у дражесну рупицу међу њеним буцмастим
гузовима.

Драга, управо сам свршио у панталонама, тако да
сам моментално сасвим истрошен. Не могу отићи до
поште, премда треба да пошаљем три писма.

У кревет — у кревет!
Лаку ноћ, Нора mia!

Џим

16. децембар 1909.

Слатка моја девојчице, најзад ми пишеш! Мора да
си жестоко мастурбирала, чим си ми написала тако
ишчашено писмо. Што се мене тиче, душо, толико сам
исцрплен да би морала да га лижеш добрих сат времена
док ми се рог не би довољно укрутио да ти га макар угу-
рам, а камоли да те туцам. Толико сам га често експло-
атисао да ме је страх да погледам како та ствар изгледа
после свега што сам са собом чинио. Душо, молим те
немој да се претерано јебемо када се вратим. Јебимо се
колико год можемо првих пар ноћи, али натерај ме да
се излечим. Сада, душо, мораш ти мене јебати јер ми је
тако мек и мали да ниједна девојка у Европи осим тебе
не би губила време покушавајући то. Јеби ме, душо, на
онолико нових начина колико твоја пожуда измисли.
Јеби ме потпуно обучена, у одећи за излазак, са шеши-
ром и велом, лица зајапуреног од хладноће, кише и ве-
тра, каљавих чизама, било док седим на столици било
на наслону софе, најаши га и возај се на њему горе-доле
док ти набори гаћица провирују, а мој крути курац ти је
углављен у минцу. Јеби ме нага, *само* у чарапама и ше-
ширу, на патосу, а нека ти из шупка вири један румени
цвет, а најаши ме попут мушкарца, дебеле задњице и са
бутинама између мојих. Јеби ме у кућној хаљини (надам
се да имаш ону лепу) испод које немаш ништа, отвори
је изненада и покажи ми трбух, бутине и стражњицу, па
ме привуци на себе на кухињском столу. Набиј га себи у
дупе лежећи потрбушке на кревету, нага и усковитлане

косе, али са једним финим намирисаним ружичастим гаћицама бестидно отвореним позади и напола свученим са дупета што провирује. Јеби ме, ако можеш, док чучиш у клозету задигнуте сукње, стењеш попут младе крмаче док сере, а из задњице ти се лагано помаља дебела црна змија. Јеби ме на степеништу у тами, као што се служавка јебе са својим војником, полако му откопчава панталоне и завлачи руку у шлиц, поиграва се његовом кошуљом и осећа како се влажи, онда је благо задиже и поиграва се његовим великим мудима, и најзад смело извлачи ђоку кога воли да држи и нежно му га дрка, шапћући му на уво срамотне речи и погане приче које су јој друге девојке причале, а све време пишки у гаће од задовољства и тихо прдучка све док се и њена минцица не укрути попут његове, а онда га изненада набије у себе и јаше.

Basta! Basta per Dio!

Свршио сам, и доста је лудирања. А сада, о твојим питањима.

Још увек нисмо отворили. Послао сам ти неке плакате. Надамо се да ћемо отворити 20. или 21. Рачунај 14 дана од тога и 3 дана за пут, и ето ме у Трсту.

Припреми се. Стави неки браон линолеум у кухињу, а ноћу на прозоре окачи пар обичних црвених завеса. Набави некакву обичну, јефтину удобну фотељу за твога лењог драгог. Изнад свега, учини ово последње, драга, пошто нећу излазити из кухиње читаву недељу дана по повратку; читаћу, излежаваћу се, пушићу, посматраћу како припремаш оброке и *причаћу, причаћу, причаћу* са тобом. О, *како ћу блажен бити!* Господе на небесима, бићу срећан тамо. I figlioli, il fuoco, una buona mangiata, un caffè nero, un Brasil, il Piccolo della Sera, ⁵⁷⁾ e Nora, Nora mia, Norina, Noretta, Noruccia, итд. итд.

⁵⁷⁾ Деца, огњишта, добар обед, црна кафа, Бразил (цигара), тршћанске новине.

Ева и Ајлин ⁵⁸⁾ морају спавати заједно. Наћи неко место за Џорџија. Волео бих да Нора и ја имамо два кревета за ноћне послове. *Одржавам и одржаћу* обећање, љубави. Нека време брзо пролети!! Желим да се вратим мојој вољеној, мом живџу, мојој звезди, мојој Ирској у малом чудних очију.

Стотину хиљада пољубаца, душо!

Џим

20. децембар 1909.

Слатка моја неваљице, примио сам вечерас твоје ватрено писмо и покушавам да те замислим како мастурбираш у клозету. Како то чиниш? Да ли се наслониш уз зид и завлачиш руку под хаљину или чучнеш изнад рупе са задигнутом хаљином док ти је рука веома запослена у прорезу гаћа? Да ли се сада успалиш док кењаш? Занима ме како то можеш да радиш. Да ли свршаваш док кењаш или прво свршиш па онда кењаш? Мора да је страшно похотно видети девојку задигнуте сукње како жестоко мастурбира, видети како су њене лепе беле гаће отворене позади, одакле извирује њено дупе, а из њега се напола помаља нешто дебело и браон. Кажеш да ћеш се укењати у гаће, душо, а онда пустити да те јебем. Волео бих, душо, прво да чујем како кењаш, а онда да те јебем. Једне ноћи када будемо негде у тами безобразно разговарали, а ти осетиш да ти се кења, загрли ме око врата од срама и пусти га да полако падне. Тај ће ме звук излудети, а кад ти задигнем хаљину

Нема сврхе да наставим! Можеш се досетити зашто!

Биоскоп је данас отворен. Крећем за Трст у недељу, 2. јануара. Надам се да си кухињу уредила онако како сам ти рекао, линолеум, фотеља и завесе. Узгред,

⁵⁸⁾ Ајлин Џојс 61889-1963), једна од Џојсових сестара. Довео ју је са собом у Трст почетком јануара 1910.

немој крпити гаће пред било ким. Да ли ти је хаљина готова? Надам се да јесте — са дугим жакетом, опасачем, опшивена кожом, итд. Појма немам како ћу Ајлини платити пут. За име бога, удеси да ти и ја имамо удобан кревет. Немам неку посебну жељу да ти нешто радим, душо. Све што желим је твоје друштво. Не мораш бринути да одлазим- ⁵⁹⁾ Разумеш. То се неће десити, душо.

О, гладан сам. Када стигнем, нека Ева направи неки пудинг и прелив од ваниле без вина. Желео бих говеђе печење, супу од риже, *saruzzi garbi*, ⁶⁰⁾ пире-кромпир, пудинг и црну кафу. *Не, не* желео бих *stracotto di massheroni*, ⁶¹⁾ мешану салату, компот од шљива, *torroni*, ⁶²⁾ чај и *presnitz*. ⁶³⁾ Или не, желео бих чорбу од јегуље или полента ⁶⁴⁾ са...

Извини душо, одиста сам *гладан* вечерас.

Нора, душо, надам се да ћемо провести једну срећну годину заједно. Станију ћу сутра писати о биоскопу.

Толико ми је драго што је Мирамаре на видику. Једино се надам да нисам опет навукао ону проклетињу због онога што сам радио. *Моли се* за мене, најдража.

Addio, addio, addio, addio!

Цим

22. децембар 1909.

Најдража Нора, шаљем ти препорученом и осигураном пошиљком поклон за Божић. ⁶⁵⁾ То је најбоље (али ипак веома јадно) што могу да ти понудим узвраћајући на твоју искрену, праву и одану љубав. Размишљао сам о сваком његовом детаљу док сам ноћу лежао

⁵⁹⁾ Џојс је изоставио реч "курвама"

⁶⁰⁾ Кисео купус.

⁶¹⁾ Печење са макаронима.

⁶²⁾ Посластица од ораха и шећера.

⁶³⁾ Колач који се у Трсту пече за Ускрс.

⁶⁴⁾ Палента.

⁶⁵⁾ Укоричени рукопис *Камерне музике*.

будан или се возио колима по Даблину, и мислим да је на крају лепо испало. Али, чак и када би ти се само за кратко заруменили образи од задовољства кад га угледаш, или када би твоје искрено, нежно срце брже закуцало од усхићења, сматрао бих да ми је труд *обилато*, *обилато* награђен.

Можда ће књига коју ти сада шаљем надживети и тебе и мене. Можда ће прсти неког младића или девојке (наших унука) побожно листати њене странице од пергаментa када двоје заљубљених чији су иницијали испреплетани на корицама буду већ одавно под земљом. Ништа тада неће остати, најдража, од наших слабашних, страшћу вођених тела, а ко зна где ће тада бити душе које су се гледале кроз њихове очи. Молио бих се да моја душа буде расута у ветар када би ми само Господ дозволио да заувек лебдим изнад једног чудног, самотног, тамно-плавог, кишом натопљеног цвета у некој дивљој живици у Огриму или Оранмору.

Цим

23. децембар 1909.

Најдража Нора, док ти ово стигне, ти ћеш већ примити моје писмо и поклон, и проћи ће ти Божић. Желим да се сада припремиш за мој долазак. Ако ништа више не искрсне, полазим из Ирске у суботу, 1. јануара, у 9.20 увече са Ајлин, премда не знам како или где да нађем новац. Надам се да си плакате ставила у кухињу. Намеравам да је сваке недеље украшавам програмима. Када би могла набавити пар јарди линолеума или чак неки стари тепих, било какву *удобну*, расклиматану јефтину фотељу, и пар обичних јефтиних црвених завеса, мислим да би ми ту било веома удобно. Да ли је уопште могуће да узмемо још један кревет? Можда би нам Францини ⁶⁶⁾ могао продати свој на месечну отплату.

⁶⁶⁾ Францини Бруни. Његова породица делила је са Џојсовима стан у Via Giovanni Воссассио у Трсту од 24. фебруара до 30. јула 1906. када су Џојсови отишли за Рим.

Послао сам ти сваки пени који сам био у стању да одвојим, најдража, али сада сам шворц, јер ме је поклон који сам ти даровао, напасти једна мала, коштао страшно пуно пара. Али, немој мислити да ми је криво, душо. Усхићен сам што сам ти даровао нешто тако добро и лепо. А сада, душо, *наговори* Станија да ми помогне да се брзо вратим са Ајлин, а онда ћемо поново почети заједнични живот. О, како ћу уживати у повратку! Свака станица ће ме носити све ближе спокојству. О, како ћу се осећати када угледам замак Мирамаре међу дрвећем и дуге жуте докове Трста! Зашто ми је судбина наменила да толико пута у животу са чежњом окрећем поглед ка Трсту? Када се сада вратим, душо, желим да увек имаш стрпљења са мном. Увидећеш, душо, да *нисам лош човек*. Ја сам један јадан, импулсиван, грешан, великодушан, себичан, љубоморан, незадовољан, добродушан песник, али нисам зла, лажљива особа. Покушај да ми пружиш уточиште, најдража, од вихора овога света. Волим те (верујеш ли сада у то, душо?), а тако сам уморан од свега што сам овде чинио да ћу се, када стигнем у Via Scussa, по свој прилици само увући у кревет, нежно те пољубити у чело, склупчати се испод ћебади и спавати, спавати, спавати.

Душо, толико ми је мило што ти се допада моја слика из детињства. Изгледао сам као прави мали дивљак, зар не? А заправо, душо, и сада сам исто тако велико дете као и некад. Стално ми најшашавије ствари падају на памет. Знаш ону слику неког човека са подигнутим прстом на Piccolo della Sera за коју кажеш да "то Џим даје неки нови предлог" ⁶⁷⁾ *Сигуран* сам, душо, да ме у дубини душе сматраш јадним луцкастим дечаком. Ти охола, неука, дрска, драга добродушна девојчице, како то да својим сјајним позама тебе не могу да импресионирам као друге? Читаш ме, лукава плавоока неваљалице и смешиш се у себи знајући да се претварам, а ипак ме волиш.

⁶⁷⁾ На једној табли на крову зграде листа „Piccolo“ био је приказан један велики човек од појаса навише, високо уздигнуте руке и испруженог кажипрста, који је пролазницима скретао пажњу да употребљавају једну врсту папира за завијање цигарета.

Најдража, има једно место у твом писму које се једва усуђујем да споменем. ⁶⁸⁾ Немам *никаквог права* да то учиним, и признајем да је твоје право да поступиш како желиш. Нећу тражити од тебе да имаш у виду нашу децу. Али, не заборави да смо се истински волели, скоро као деца, оног божанственог лета пре пет година у Даблину. Душо, ја сам у суштини меланхолична особа, и ако би се нешто налик на то што ти, изгледа сме-
раш десило, верујем да не бих могао живети. Не, душо, ја сам превише љубоморан, поносан, тужан, усамљен! Мислим да не бих наставио да живим. Чак и сада, при помисли на то осетим да ми се срце тако примири и растужи да сам у стању једино да зурим у речи које пишем. Како је живот тужан, једно разочарање смењује друго!

Цим

24. децембар 1909.

Драга Нора, управо сам ти телеграмом послао онај дивни мотив из последњег чина *Вертера*, опере коју толико волиш: „Nel lieto di pensa a me“ ⁶⁹⁾ Пошто је било сувише касно да ти пошаљем новац, платио сам 1 фунту моме ортаку овде, Ребезу, да пошаље Карису ⁷⁰⁾ у Трст 24 круне да их сместа исплати сињори Џојс. Надам се да ћеш лепо провести Божић, драга.

А сада, најдража, очекујем да ће ми Стани послати колико год може за 1. тако да могу да кренем.

Душо, моментално сам страховито узрујан. Читавог дана сам био усред божићног метежа у биоскопу. Ту је по посебној дужности био и један млади полицајац. Када се то завршило, одвео сам га горе на пиће, и сазнао сам да је из Голвеја и да су његове сестре биле у са-
мостану Presentation са тобом. Био је изненађен када је сазнао где је доспела Нора Барнакл. Рекао је да те се

⁶⁸⁾ Нора Џојс је запретила да ће га напустити.

⁶⁹⁾ "Мисли на мене тог срећног дана. "Жил Масне, *Вертер*.

⁷⁰⁾ Ђовани Ребез и Ђузепе Карис, Џојсови ортаци у Волти.

сећа се Голвеја, лепа девојка са увојцима и поноситог хода. Господе, како сам патио, Нора! Ипак, нисам био у стању да прекинем разговор с њим. Делује као фини, љубазан младић. Питао сам се да ли је моја драгана, моја вољена, моја најдража, моја краљица, икада управљала поглед својих младалачких очију ка њему. *Морао* сам да разговарам с њим јер је из Голвеја, али о, како сам патио, душо. Страшно сам узрујан. Не знам шта пишем. Нора, желим да ти се вратим. Заборави све осим мене, душо. Сигуран сам да има бољих момака у Голвеју од твог јадног драгог, али о, душо, *једног дана* ⁷¹⁾ ћеш увидети да ћу постати нешто у својој земљи. Како сам узнемирен и узрујан! Прилажем имена његових сестара. Видео сам да је запањен тиме где си доспела. Али о, Боже, зар ти ја не бих даровао сва краљевства овог света када бих само могао. О, душо, толико сам љубоморан на прошлост, а ипак гризем нокте од узбуђења кад год сретнем некога из тог чудноватог умирућег града на западу где је моја вољена, мој дивни дивљи цвет из живице, провела своје девојачке године пуне смеха. Нора, најдража, зашто ниси ту да ме утешиш? Морам завршити ово писмо, толико сам страшно узрујан. Волим ме, зар не, најдража моја невесто? О, како си ме обавила око твог срца! Буди срећна, љубави! Мајчице моја, прими ме у тамно светилиште твоје материце. Склони ме од беде, душо. Сувише сам детињаст и нагао да бих живео сам. Помози ми, душо, моли се за мене! Воли ме! Мисли на мене! Тако сам беспомоћан вечерас, беспомоћан, беспомоћан!

Цим

Милион пољубаца мом драгом, росом наквашеном цвету са запада, милион милиона пољубаца мојој драгој Нори са увојцима.

Цим

Твоја мајка је послала онај поклон и писао сам јој и захвалио се.

⁷¹⁾ Алузија на арију „Un bel di“ из Пучинијеве „Мадам Бетерфлај“, други чин.

(26. децембар 1909.)

Најдража, примио сам јутрос твоје писмо (и то веома шашаво) и позивницу за венчање коју си приложила. Немој ми слати никакве поклоне. Сачувај све што можеш. Замоли Станија да ми пошаље колико може следеће недеље. Надам се да ти је безбедно стигао мој поклон, телеграм и 1 фунта коју сам ти послао преко Кариса. Надам се да ћу кренути кроз недељу дана. Хвала на лепим жељама за Божић, и надам се да си га лепо пребродила. Реци Ц. и Л. да ускоро долазим и да редовно бришу нос. Надам се да су се лепо провели. Addio,

Џим

Остави мало torrone и mandorlato ⁷²⁾ за Ајлин.

(12. јул 1912.)

Драга Нора, пошто си ме пет дана оставила без иједне вести, нашкрабаш свој потпис уз неколико других на дописници. Ни речи о местима у Даблину где смо се сретали и која садрже толике успомене за нас обоје. Откако си отпутовала, стално сам у некаквом тупом, љутитом расположењу. Сматрам да све то није добро и право.

Не могу ни да спавам ни да размишљам. Још увек ме боли једна страна тела. Синоћ ме је било страх да легнем. Мислио сам да ћу умрети у сну. Будио сам Џорџија три пута, јер ме је било страх да будем сам.

Монструозно је рећи да си ме, изгледа, заборавила за пет дана, као и дивне дане наше љубави.

Одлазим вечерас из Трста, јер ме је страх да овде останем — страх од себе самог. Стижем у Даблин у понедељак. Ако си ти заборавила, ја нисам. Поћи ћу сам да се сретнем и шетам са ликом оне коју памтим. Можеш ми писати или послати телеграм у Даблин на адресу моје сестре.

Што су Даблин и Голвеј у поређењу са нашим успоменама?

Џим

⁷²⁾ Божићни слаткиши са бадемом.

(21. август 1912)

Драга Нора, данас сам био код Лидвела ⁷³⁾ и после једног сата добио сам од њега писмо које прилажем. Однео сам га Робертсу. ⁷⁴⁾ Робертс је рекао да не вреди и да је требало да буде упућено њему. Замолио сам Лидвела да га пошаље Робертсу. Одбио је и рекао да сам ја, а не Робертс, његов клијент. Отишао сам до Робертса и рекао му то. Робертс је рекао да би Лидвел требало да му напише једно дуже писмо о целом случају и да каже шта могу да учиним, пошто он не може да угрози фирму. Рекао сам да ћу потписати пристанак да му платим шездесет фунти, трошкове првог издања, ако власти заплене књигу. Он је рекао да то нема сврхе и питао је да ли могу да прибавим два јемства од по 1.000 фунти, укупно 2.000 фунти (= 50.000 франака), ради обештећења фирме због трошкова штампања моје књиге. Рекао сам да ми се нико толико не диви, а да се у сваком случају никада не би могло доказати да је губитак, ако би га уопште било, проузроковала моја књига. Онда је он рекао да ће поступити према савету свог адвоката и да неће штампати књигу.

Тада сам отишао у собу иза канцеларије и ту сам му, седећи за столом, размишљајући о књизи коју сам написао, детету које сам годинама и годинама носио у утроби своје маште ⁷⁵⁾ као што си ти носила децу коју волиш, и како сам га дан за даном хранио својим мислима и успоменама, написао писмо које прилажем. ⁷⁶⁾ Рекао је да ће га вечарас послати свом адвокату у Лондон и да ће ми јавити.

Личим на човека који хода у сну. Не знам шта се збива у Трсту. Стани ми није послао оно што сам му

⁷³⁾ Џон Лидвел, адвокат, био је пријатељ Џојсовог оца.

⁷⁴⁾ Џорџ Робертс, писац и оснивач даблинске фирме Maunsel & Company која је одбила да изда Џојсове *Даблинце* (Dubliners).

⁷⁵⁾ "У девичанској утроби маште отелотворена је реч. "Портрет уметника у младости. стр. 221.

⁷⁶⁾ Види Letters of James Joyce, вол. II, ед Stuart Gilbert and Richard Ellmann, London and New York, 1966., стр. 309-10.

тражио. Ева и Флори ⁷⁷⁾ не би имале шта да једу да није мене. Стани ништа није послао ни њима ни мени ни Чарлију. ⁷⁸⁾ Не знам шта ће бити са мојим писаћим столџом, столом, рукописима и књигама. Ти си далеко, у Голвеју. Не знам како да се вратимо у Трст нити шта ћемо тамо затећи. Не знам шта да чиним са дипломом и са књигом. Отац каже да ће Робертс ставити неки нови приговор чак и после мог писма. Град почиње да се пуни, и желео бих да све заборавим и да будем ту са тобом и водим те унаоколо за време изложбе коња. Pover'a me! ⁷⁹⁾ (sic)

Ово је мој празник.

Поздрави у моје име г. Хилија. ⁸⁰⁾ Реци му да немам ни тренутка времена за писање. Пољуби Ђорђа и Лучију.

Надам се да су ти се стихови допали. Разговарао сам данас са мојом тетком и причао јој о теби — како седиш у опери са сивом машном у коси, слушаш музику, а мушкарци те гледају — и о многим другим стварима (чак и о веома интимним) које се нас тичу.

Говорио сам ти о свом болу на тркама у Голвеју. Још увек га осећам. Надам се да ће доћи дан када ћу ти моћи подарити част да будеш уз мене када уђем у своје краљевство.

Буди срећна, душо, једи и спавај. Сада можеш спавати. Твој мучитељ је далеко.

Џим

(Поштански жиг од 22. августа 1912.)

Драг моја далека Нора, данас сам био са Робертсом и разговарали смо о повезу књиге итд., тако да је зрачак наде искрснуо из облака. Ракао ми је да опет навраћим сутра у дванаест.

⁷⁷⁾ Флоренс, Џојсова сестра.

⁷⁸⁾ Чарлс, Џојсов брат.

⁷⁹⁾ Погрешно написано „Povero me“ (један ја).

⁸⁰⁾ Мајкл Хили, Норин ујак.

Изнајмио сам собу са два кревета у 21 Richmong Place, North Circular Road, и довољно сам будаласт да се надам да ћемо ти и ја можда провести неколико срећних дана после свих ових невоља. Како бих волео да шетам са тобом унаоколо током недеље изложбе коња и да имам новца да те водим тамо-амо. Могу да набавим пропуснице за позориште. Постарај се да имаш лепу сукњу и чарапе. Овде се можеш фризитрати. Имаш ли ону сиву машину коју толико волим? Да ли би дошла сутра? Страх ме је да питам, јер ми Стани није писао, а новац ми је скоро при крају. Можда ће сутра писати. Проживео сам једну страшно узбудљиву недељу због моје књиге. Робертс ми је данас говорио о мом роману и тражио је да га завршим. Да ли би желела да поћеш у позориште са мном, а после да заједно вечерамо? Надам се да си пуначка каква си и била? Да ли ти је чиста она тесна изазовна лила блуза? Надам се да переш зубе. Ако не будеш лепо изгледала, послаћу те натраг у Голвеј. Пази да не изгужваш шешире посебно онај високи. Напред имам лепу собу са два кревета. Ако све лепо испадне, зар не бисмо могли провести неколико дана заједно? Желео бих да ти покажем толико места у Даблину која се спомињу у мојој књизи. Волео бих да си овде. Постала си део мене — једно тело. Кад се вратимо у Трст, хоћеш ли читати ако ти будем давао књиге? Онда бисмо могли разговарати. Нико те не воли као ја, и волео бих да са тобом читам разне песнике, драмске писце и романијере као твој учитељ. Даћу ти само оно што је најлепше и најбоље у књижевности. Јадни Цим! Увек само планира и планира!

Надам се да ћу сутра имати добре вести. Ако се само моја књига штампа, бацићу се на роман и завршити га.

Отвара се позориште Abbey, и даваће Јејтсове и Сингове ⁸¹⁾ комаде. Ти имаш права да будеш тамо зато што си моја невеста; а ја сам један од писаца ове

⁸¹⁾ Џон Милингтон Синг (1871-1909), ирски драмски писац.

генерације који можда напoкoн стварају свeст у души ове убогe расe. ⁸²⁾ Addio!

Џим

Пиши, као и обично, Тoду Бeрнсу, ⁸³⁾ нe нa мoју aдpeсу.

⁸²⁾ Стивeн Дeдалус уписује у свој днeвник нa крају *Портрeта*: ”Дoбрoдoшao, o, живoтe! Oдлaзим дa сe пo милиoнитe пут срeтнeм сa ствaрнoшћу искуствa, и дa у кoвaчници своје душe искујeм нeствoрeну свeст своје расe.“

⁸³⁾ Тoд Бeрнс, крoјaч и влaсник тeкстилнe фирмe у кoјoј је билa зaпoслeнa Џoјсoвa сeстрa.

БОЈАН ЈОВАНОВИЋ

ЦОЈСОВА ПИСМА НОРИ

Обимна, тротомна Цојсова преписка, објављивана од 1957. године у више издања, пружа врло широке могућности парцијалних избора. Писма Нори Барнакл представљају, несумњиво, један од занимљивих аспеката ове преписке. Неоспорно је, такође, да Цојсова преписка са братом, дописивање са издавачем, као и писма упућивана истакнутим савременицима: Јејтсу, Шоу, Паунду, Свеву, Елиоту, Ибзену, Ларбоу и другима представљају врло битне компоненте његове интегралне преписке, компоненте које свакако заслужују и адекватнији издавачки третман на нашем језичком подручју.

Овај одбир Цојсових писама, усаглашен са потребама библиотеке у којој се објављује, начињен је на основу Елмановог — издања Цојсових изабраних писама у коме су први пут објављена писма која су до тада била под хипотеком пишчевих наследника. Од укупно 64 песама Нори, издавач Цојсове интегралне преписке није могао да рачуна на укупно десет од тих писама. Осам је било под делимичном, а два под потпуном забраном објављивања. Тек у поменутом Елмановом издању из 1975. године омогућено је објављивање целокупне Цојсове преписке са Нором, укључујући, дакле, и писма која је аутор упућивао Нори током децембра 1909. године.

Избор од 48 писама обухвата три карактеристична годишта Цојсове преписке са Нором. Писма из 1904. године, затим преписке из 1909. године и најзад три писма из 1912. године оцртавају лук рађања једне љубави, њен пуни интезитет и наговештај смиривања необично бурних дотадашњих љубавних емоција. Почетак овог лука обележава писмо датирано 15. јуна 1904. године, дакле оним даном који је претходио

судбносном 16. јуну којим је и започела љубавна веза између Џојса и Норе Барнакл. Кажемо судбоносном, јер управо тај четвртак 16. јуни 1904. године, за многе, иначе, ни по чему значајан нити изузетан дан, означава датум за који ће аутор везати догађаје описане на више стотина страна у свом роману Улис. Минуциозно саграђен механизам овог романа заставио је, у ствари, тај дан да би отворио координате његове временске тоталности према хоризонту универзалног људског искуства. У том смислу и можемо схватити посебан значај Џојсовог писма Нори упућеног након објављивања четвртог издања Улиса. "Драга Нора, пише Џојс почетком јануара 1924. године, издање које имаш пуно је штампарских грешака. Молим те, прочитај овако. Исекао сам странице. Списак грешака је на крају". Ово писмо — "упутство" које стоји ван тока изабране преписке, представља сведочанство о уметниковој жељи да изабраници свог срца пружи на увид своје дело којим је овековечио датум њиховог сусрета. Овај избор се завршава Џојсовим писмом из 1912. године чији ће се парафразирани садржај наћи на крају ауторовог првог романа Портрет уметника у младости, завршеног, 1914. године, а коначно објављеног 1917. године. "Ја сам један од писаца ове генерације који можда напokon стварају свест у души ове убоге расе", пише Џојс у писму из 1912. године, а завршава свој роман уметниковим непоколебљивим опредељењем за сучељавање са стварношћу искуства у циљу ковања још нестворене свести свог народа. Назначена веза првог и последњег писма овог избора са романима Улисом и Портретом уметника у младости представља, у извесном смислу, знатно блажу варијанту хипотетичких релација, за разлику, на пример, од врло виталних веза које откривају јединствен уметников однос према животу, став изражен подједнако отворено како у приватним писмима, тако и у његовим најзначајнијим делима. У оквиру тадашњег викторијанског морала, Џојсове алузије и директне инсинуације на ондашње личности јавног друштвеног живота, слободан израз и захватање у неприкосновене тј. табуиране теме секса и љубави, дуго су биле препрека објављивању ауторове прве и једине збирке приповедака Даблинци. Региструјући готово све у својој околини, Џојс је са посебном пажњом и заједљивим задовољством како истиче Жан Пари, уносио у своје бележнице и неумесности и непристојности које разоткривају извесну ситуацију у оквиру уметникове теорије о епифанији. Отвореност према свету, у смислу негирања табуа, који су ограничавали слободу још је израженија према чињеницама из уметниковог сопственог живота.

Не уздружавајући се, а да не примети, док би неко говорио о осећањима и употребио реч "срце", да верује да се седиште љубави налази знатно ниже, Џојс ће уз једно од првих писама послати Нори и песму енглеског краља Хенрија осмог, познатог, иначе, по својој похотности и бруталности. Аутор Улиса ће се тада запитати: "Чудно је из каквих каљуга анђели призивају дух лепоте".

Вођен потребом за одбацивањем целокупног друштвено-религиозног поретка и важећег система врлина и конвенција, млади уметник ће заронити у природност и искреност сопствених осећања често узбурканих истинском помамом еротске жеље. Десакрализујући однос према важећим диомима морала и естетике, отворио је могућност непосреднијег односа према животу из кога је извирала све већа пишчева задивљеност валерима његових трептаја. Отворених чула, он се напајао изворним сензацијама чије је пулсирање усмеравао ка паганској ресакрализацији исконске снаге ероса способне да већ испражњене речи поново испуни новим значењем. Визуелне арабеске које у свести младог уметника урезује његов ерос, прелију се, понекад, у чисто самозаборавно задовољство. Жеље, помисли и надање преломљени кроз увеличавајућу оптику еротског наставиће да пулсирају у језику још интензивније и организованије. У том контексту неће бити тешко отеловском палидрвцу љубоморе да разбукта уметникову машту до експлозије која ће бесомучно тежити да опипа реалност могућег. Димензија фантастичног је линија интензивирања чулног доживљаја ка простору једне интегралне перцепције у коме би почетна емоција нашла тражену потврду као услов свог непосреднијег отелотворења. Писање, за Џојса, је могућност неизмерног отварања. Продужавање сопствених чула преко писама, као свог медија, представља не само начин општења већ и модус еротског довршавања. Интензивирана путем писане речи, љубавна осећања се овим начином и ритуализују до степена међусобне условности, и егзистенцијалне међузависности. Иако је у појединим моментима Џојсова реченица вођена руком божанског маркиза де Сада, она често оцрта и кафкијанску спиритуалност која не одликује само визије, већ настоји да дозове саму стварност. Писање је тиме добило и значај предреалног искуства.

Кратка идила са Мартом Флајшмен, иза које су остала неколико, још убедљивије сведочи о природи Џојсовог доживљаја предодређеног ранијом визијом.

Прожето еротиком, писање доприноси пишевој регресији до нивоа халуцинаторног задовољења његових телесних потреба. Међутим, у природи је љубави, како сматра Валери, да узбуркава у нама оно примитивно. Жеља, као стање животне незадовољености и одложене акције, нарастајући до потреба да се воли на начин скривен иза могућности срама, започиње да пребира погани звук бестидних речи који руши стид и распаљује сладострасну машту. Критеријум лепоте постаје сама сласт бестидног изражавања. Откривајући, са успламтељем страшно, уживање и задовољство у овој лепоти, Џојс даје свом језичком сладострашно, непоновљивост личног именовања свега онога што је, напokon, требало назвати правим именом. Тражећи од вољене да буде апсолутни господар њеног тела и душе, он жуди за доживљајем њеног светог и тајанственог тела, скривеног велом срама од других, изражавајући ову жудњу најадекватнијим средствима: речима чији је звук непристојан попут самог чина. Њихова неодрживост и бруталност храни живо огњиште уметникове имажинације. Оно што је Џојс изразио у својим писмима антиподно је представи о стерилисаној жени. Представа о чулној љубави и дивља покуда за телом доведени су код Џојса до пароксизма, али ће свој најрадикалнији и најсажетији израз добити знатно касније у познатој Далијевој реченици: "Човек до краја воли кад је спреман да поједе говно вољене жене".

Наравно, свака потпунија анализа незамислива је без увида у писма и друге стране. У овом случају су то Норина писма Џојсу која су била непосредан повод узбуђењима ирског писца израженим у писмима овог избора. Једносмерност представљене преписке претвара тако један дијалог у условни монолог са обрисом једног хипотетичког романа о призорима љубавне чежње. Обраћање другом у циљу артикулисања сопствене жудње досеже у Џојсовим писмима Нори тренутке необично маштовитих литерарних бљескова. Парафразирајући једну Џојсову опаску, изречену у самокритичкој луцидности, могли бисмо на крају рећи да је у опсегу између онога што називамо одвратним и непристојним, или чак и бестијалним, и онога што означавамо светим, чистим и продуховљеним, распростра, често, врло тешко појмива права реалност Џојсовог целокупног уметничког бића. Уколико на било који начин допринесу осветљавању ове реалности, онда се може сматрати да је у потпуности испуњен циљ објављивања овог избора из Џојсове преписке.